

Ban vejen for job

En evaluering

Shamshiri-Petersen, Ditte; Bredgaard, Thomas

DOI (link to publication from Publisher):
[10.54337/aau.bvfj2025](https://doi.org/10.54337/aau.bvfj2025)

Creative Commons License
CC BY 4.0

Publication date:
2025

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Shamshiri-Petersen, D., & Bredgaard, T. (2025). *Ban vejen for job: En evaluering*. Aalborg University Open Publishing. <https://doi.org/10.54337/aau.bvfj2025>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

AAU OPEN

**AALBORG UNIVERSITY
OPEN PUBLISHING**

Ditte Shamshiri-Petersen & Thomas Bredgaard

BAN VEJEN FOR JOB – En evaluering

AAU OPEN

AALBORG UNIVERSITY
OPEN PUBLISHING

BAN VEJEN FOR JOB

- En evaluering

af

Ditte Shamshiri-Petersen & Thomas Bredgaard

Ban Vejen for Job – En evaluering

Af Ditte Shamshiri-Petersen & Thomas Bredgaard

1. udgave, 2025

© Forfatterne, 2025

Omslag og grafisk layout: Anja Lykkegaard, Aalborg University Open Publishing

ISBN: 97887-7642-024-6

DOI: 10.54337/aau.bvfj2025

Udgivet af:

Aalborg University Open Publishing

Kroghstræde 1-3 | DK-9220 Aalborg Øst

aaupopen@aau.dk | www.open.aau.dk

Projektet er støttet af:

VELUX FONDEN

**FAGFÆLLE-
BEDØMT**

Dette værk er udgivet under en Creative Commons Open Access-licens CC-BY 4.0, som tillader andre at distribuere, tilpasse og bygge videre på materialet i ethvert medie eller format, så længe forfatterne krediteres.

INDHOLD

FORORD	5
SAMMENFATNING	7
BAN VEJEN FOR JOB	.11
Kursets udvikling og indhold	11
Facilitatoruddannelsen	12
Oversigt over kursusholdene	12
EVALUERINGSDESIGN, DATA OG METODE	.15
Spørgeskemaundersøgelser	16
Spørgeskemakonstruktion og operationalisering	16
Kvalitativt studium	19
Overvejelser om dataindsamling i målgruppen	20
KVANTITATIV ANALYSE	.21
Karakteristik af kursisterne	21
Motivation og forventninger	26
Opsamling på motivation	28
Evaluering af kurserne og opfattelse af udbytte	28
Opsamling på opfattet udbytte	31
Kursernes virkning	31
Generel selvtillid	31
Jobrelateret selvtillid	33
Opsamling på selvtillid	38
Generel selvindsigt	38
Jobrelateret selvindsigt	40
Opsamling på selvindsigt	44
Jobsøgningskompetencer	44
Opsamling på jobsøgningskompetencer	49
Netværkskompetencer	49
Opsamling på netværkskompetencer	50
Afklaring	51
Opsamling på afklaring	52
Variationer i virkningen	52
Opsamling på variationer i virkningen	54
Jobsituationen seks måneder efter kursusafslutning	54
Opsamling på jobsituationen seks måneder efter kursusafslutning	56
KVALITATIV ANALYSE	.57
Kursusdeltagerne og deres vurdering af kurset	57
De indre barrierer: Hvad de består af, og hvordan de formes	59
En negativ selvforståelse	59
Hverdagen som udfordring	61

Fremtid uden klarhed	.63
Kursets virkning	.64
Forståelse for funktionsnedsettelsen	.65
Konkretisering og praktisk læring om jobsøgningsprocessen.	.67
Sociale relationer.	.68
Et rum for afklaring	.70
Opfølgende interviews seks måneder senere.	.71
Opsamling på opfølgende interviews	.75
KONKLUSION.	.77
REFERENCER	.79

FORORD

Projektet Ban Vejen for Job har til formål at støtte unge med funktionsnedsættelser i at nedbryde de indre barrierer, der kan hindre deres adgang til arbejdsmarkedet eller videre uddannelse. Gennem et kursusforløb ønsker projektet at styrke kursUSDeltagerne selvforståelse, selvtillid og tro på deres egne kompetencer, samtidig med at de opnår konkrete strategier til at håndtere både arbejdsliv og hverdagsliv med et handicap.

Denne evaluering har til formål at vurdere, om projektet har haft den tilsigtede virkning for de deltagende unge. Evalueringen fokuserer på to centrale områder. For det første undersøges det, i hvilket omfang projektet har haft succes med at nedbryde indre barrierer for deltagerne. For det andet vurderes, i hvilken grad deltagerne efter kursets afslutning er blevet bragt tættere på beskæftigelse eller uddannelse.

For at vurdere disse aspekter er evalueringen baseret på en kombination af kvantitative og kvalitative metoder. Den kvantitative del består af spørgeskemaundersøgelser, gennemført ved både kursusstart, ved kursets afslutning og seks måneder efter afslutningen. Den kvalitative del af evalueringen inkluderer observationer og interviews, som giver et dybere indblik i deres livssituation som unge med funktionsnedsættelser.

Evalueringen er gennemført af Forskningscenter for Handicap og Beskæftigelse med Lektor Ditte Shamshiri-Petersen som projektleder og Professor Thomas Bredgaard som projektdeltager. Studentermedhjælperne Marika Urban Bløde, Sofie Locht samt Maria Petersen har hjulpet med dataindsamling og analyse. Ban Vejen for Job er udviklet som projekt i 2020-2025 af Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) med finansiering fra VELUX FONDEN. Jobsøgnings- og mestringsforløbet for unge ledige er skabt i samarbejde med Institutet for Blinde og Svagsynede (IBOS). Det er gennemført, testet og videreudviklet af SUMH sammen med Aarhus, Frederiksberg, Fredericia, Solrød, Hillerød, Slagelse, Lolland og Bornholm Kommune.

Aalborg Universitet, maj 2025
Ditte Shamshiri-Petersen & Thomas Bredgaard

SAMMENFATNING

Projektet Ban Vejen for Job er et kursusforløb målrettet ledige unge mellem 16 og 36 år med funktionsnedsættelser, udviklet af Sammenslutningen af Unge med Handicap (SUMH). Formålet med projektet har været at udvikle en metode baseret på gruppeforløb, som kan mindske de indre barrierer, der ofte hindrer unge med funktionsnedsættelser i at træde ind på og deltage aktivt i uddannelses- og arbejdsfællesskaber.

I forbindelse med projektet er der gennemført i alt 14 kursusforløb med knap 100 deltagere. Af disse kurser er 4 afholdt af SUMH, mens de resterende 10 er blevet gennemført af medarbejdere i projektets samarbejdskommuner. Disse medarbejdere har gennemgået en facilitatoruddannelse, udbudt af SUMH, som har kvalificeret dem til at undervise kursisterne i kursets indhold.

Kursets vigtigste formål er at afhjælpe de indre barrierer, som unge med funktionsnedsættelser kan opleve i forbindelse med jobsøgning og arbejdsliv, og styrke deres muligheder for at opnå beskæftigelse. Projektet har haft et klart fokus på disse indre barrierer, mens strukturelle barrierer, samt organisatorisk forankring og implementering af metoden i kommunal praksis, ikke har været centrale indsatsområder i projektet.

På den baggrund har evalueringens fokus været at undersøge, i hvilket omfang de indre barrierer er blevet nedbrudt, samt om deltagerne efter projektets afslutning er kommet i beskæftigelse eller uddannelse. Datagrundlaget for evalueringens analyser omfatter tre spørgeskemaundersøgelser: én ved kursets start (92 besvarelser), én ved kursets afslutning (68 besvarelser) og én seks måneder efter kursusafslutning (45 besvarelser). Derudover er der gennemført observationer samt interviews med to undervisere og syv deltagere fra et af kursusholdene.

Den kvantitative analyse viser, at 82 pct. af deltagerne ikke har en kompetencegivende uddannelse og 60 pct. alene har en grundskoleuddannelse. Analysen viser ligeledes, at 24 pct. af deltagerne ingen erhvervs erfaring har. Blandt de resterende, som har erhvervs erfaring, har omkring halvdelen deres erhvervs erfaring fra virksomhedspraktik. 48 pct. af deltagerne har multiple funktionsnedsættelser – altså flere forskellige funktionsnedsættelser.

Evalueringen af Ban Vejen for Job viser, at kurset har haft en positiv virkning på unge med funktionsnedsættelser, særligt i forhold til deres selvtillid, selvindsigt og jobsøgningskompetencer. Kurset har bidraget til en styrket selvforståelse og en øget evne til at kommunikere deres funktionsnedsættelse i mødet med andre. Deltagerne har oplevet en markant forbedring i deres tro på egne evner og muligheder. De føler sig bedre rustet til at håndtere udfordringer og har fået en styrket forståelse af deres funktionsnedsættelse, herunder hvordan de kan kommunikere den til en arbejdsgiver. Spørgeskemaundersøgelserne viser en tydelig stigning i selvtillid ved kursets afslutning, og for mange fastholdes effekten seks måneder senere. Deltagerne har fået konkrete redskaber til at skrive CV, ansøgninger og gå til jobsamtale, hvor også deres funktionsnedsættelse adresseres, samt til at identificere og bruge netværk i deres jobsøgning.

De kvalitative interviews understøtter dette. Interviewpersonerne sætter ord på betydningen af deres egen negative selvforståelse. De bærer på en historie og en selvfortælling om at være anderledes, som er tæt knyttet til deres funktionsnedsættelse, men som også er formet af den måde, de er blevet mødt af omgivelserne på gennem deres liv og oplevelser med afvisning, misforståelse og mobning. For nogen har det ført til en forsvarsmekanisme, hvor nye situationer undgås, fremfor at risikere endnu en negativ oplevelse. Når denne form for internaliseret stigma bliver en del af selvforståelsen, begrænser det ikke blot de unges tro på egne evner, men også deres evne til at handle og opsøge muligheder, og dermed troen på at beskæftigelse er en mulighed.

De kvalitative interviews vidner ligeledes om, hvordan de unge ikke har et sprog for deres situation, og dermed har svært ved at kommunikere, hvorfor de ikke kan imødekomme samfundets krav. De kan ikke formulere klart, hvorfor de har svært ved at navigere i systemets krav og leve op til de forventninger, der stilles til dem. Samlet set kan det forstærke oplevelsen af at stå alene med problemerne og den oplevede manglende forståelse fra omverden kan yderligere bidrage til den negative selvforståelse, hvor de unge begynder at tvivle på, om deres udfordringer er legitime.

Evalueringen viser, at et centralt udbytte af kurset er en ændring i deltagernes selvforståelse. Kurset tilbyder et rum, hvor de unge får mulighed for at reflektere over deres styrker, udviklingspotentialer og betydningen af deres funktionsnedsættelse. Kurset bidrager til, at de får en øget indsigt i og et sprog for egne udfordringer og behov, hvilket kan styrke dialogen mellem den unge og deres omgivelser. Dette kan gøre det lettere for dem at formidle, hvad de kan bidrage med, og hvordan deres behov bedst kan imødekommes – f.eks. over for arbejdsgivere og sagsbehandlere. Endelig kan processen med øget bevidsthed om funktionsnedsættelsen føre til en ny forståelse af dens betydning, hvor deltagerne også bliver mere bevidste om deres kompetencer, hvilket kan styrke både handlekraft og selvsikkerhed.

Opfølgningen seks måneder efter kursusafslutning viser, at 30 pct. af deltagerne er i en eller anden form for beskæftigelse, og 12 pct. er i uddannelse. For næsten halvdelen er den udvikling de har gennemgået således blevet omsat til beskæftigelse eller uddannelse efter kurset. Det indikerer, at kurset har haft en varig positiv effekt for en del af dem. Efter 6 måneder er ledigheden blandt deltagerne faldet til 50 pct.

Evalueringen understøtter, at Ban Vejen for Job har hjulpet de unge med at udvikle selvtillid, afklaring og konkrete jobsøgningskompetencer. Størstedelen af kursisterne har udviklet sig, men for nogle har overgangen efter kurset været udfordrende. Der er kursister, der oplever, at kurset efterlader et tomrum, hvor motivationen kan falde. Kurset fjerner dermed ikke alle barrierer. De indre barrierer, der har været opbygget over tid, kan stadig føles tunge og svære at overvinde, selvom ønsket om at komme videre er til stede.

Det viser også, at en øget refleksion over egne evner og muligheder ikke automatisk fører til handling; Nogle kan have behov for yderligere støtte for at tage næste skridt. Interviewene peger på, at kurset har fungeret som en katalysator for mange af deltagerne – det har givet dem nye perspektiver, en øget forståelse af sig selv og strategier til at håndtere deres funktionsnedsættelse i hverdagen. Men samtidig er det tydeligt, at

udvikling er en langvarig proces, hvor nogle stadig kæmper med at omsætte erkendelser til konkrete handlinger og kan have behov for en opfølgende indsats for at sikre, at de opnåede fremskridt kan omsættes til varig beskæftigelse eller uddannelse.

Det kunne tyde på, at en mere glidende overgang med opfølgende møder eller fortsat kontakt kunne have hjulpet deltagerne med at fastholde deres fremskridt. Selvom kurset har haft en positiv virkning på deres udvikling, er der indikationer på et behov for støtte efterfølgende for at omsætte deres nye erkendelser til konkrete skridt mod job eller uddannelse.

Samlet viser evalueringen af Ban Vejen for Job, at det nytter at investere i unge med funktionsnedsættelser. Det hjælper både den enkelte og samfundet at støtte disse unge i at komme i uddannelse og ind på arbejdsmarkedet. Projektet viser en beskæftigelsesfaglig tilgang der virker, og giver vigtig viden, som kan anvendes i indsatsen over for den store gruppe af unge uden uddannelse eller arbejde, hvor vi ved, at en betydelig del har funktionsnedsættelser.

BAN VEJEN FOR JOB

I gennem projektet Ban vejen for Job har SUMH udviklet et kursusforløb for ledige unge mellem 16 og 36 år med funktionsnedsættelser. Kursets formål var at adressere både ydre men særligt de indre barrierer, som unge med funktionsnedsættelser kan opleve i forbindelse med jobsøgning og arbejdsliv, og på den måde styrke deres muligheder for at opnå beskæftigelse og deltage i de konstruktive fællesskaber, som arbejdspladser udgør. Kurserne er gennemført af både SUMH og af de samarbejdskommuner, der har deltaget i projektet.

KURSETS UDVIKLING OG INDHOLD

Sammenslutningen af Unge Med Handicap har udviklet kurset i samarbejde med Institut for Blinde- og Svagsynede (IBOS). I udviklingen af kurset blev der taget udgangspunkt i IBOS' erfaringer med projekt Pre-Employment Program (P.E.P.) (2017-2020), som er et kursusforløb målrettet ledige personer, som er blinde eller har et stærkt svagsyn. Med afsæt i disse erfaringer, en litteraturgennemgang samt diverse behovsundersøgelser gennemført af SUMH, blev første udgave af kurset og den tilhørende manual udviklet og afprøvet i Aarhus Kommune. Kurset og manualen er løbende blevet justeret i henhold til praksiserfaringer, som SUMH og samarbejdskommunerne har gjort sig. Der er således blevet gennemført evaluerings- og udviklingsworkshops med de deltagende kommuner efter kursusafholdelse, hvor SUMH har indhentet erfaringer og på den baggrund justeret kurset og den tilhørende manual, inden det er blevet afprøvet af andre kommuner.

Kurset kombinerer korte oplæg, refleksion og praktiske øvelser for at styrke deltagerens selvtillid, jobsøgningskompetencer og viden om arbejdsmarkedet. Kurset er opdelt i moduler, og hvert modul fokuserer på centrale aspekter af personlig udvikling, arbejdsmarkedsforståelse og praktiske færdigheder i jobsøgning. Kursusforløbet begynder med en introduktion, hvor der skabes en tryk ramme gennem øvelser, der styrker gruppedynamikken og deltagerens selverkendelse. Herefter sættes fokus på arbejdsmarkedet og jobmuligheder, hvor deltagerne lærer om arbejdsmarkedets krav og muligheder samt arbejder med at identificere deres egne ressourcer og kompetencer.

Undervejs beskæftiger kurset sig også med de udfordringer, der kan følge af en funktionsnedsættelse. Deltagerne får strategier til at mestre hverdagen og opbygge en positiv selvopfattelse, samtidig med at de arbejder med at afklare deres ønsker og mål for fremtiden. Deltagerne arbejder således løbende med ugentlige handleplaner, hvor de sætter små, konkrete mål for den kommende uge. Målene spænder fra beskæftigelsesorienterede til hverdagsprægede, fx at kontakte en ven eller gå en tur – alt sammen med fokus på at styrke handlekraft og hverdagsmestring.

Et vigtigt element i kurset er kommunikation og netværk. Deltagerne styrker deres evne til at præsentere deres kompetencer og behov i forhold til deres funktionsnedsættelse i en jobsøgningssituation og får indsigt i, hvordan de kan anvende og udvide deres netværk. Derudover introduceres de til deres rettigheder og pligter på arbejdsmarkedet,

herunder hvornår og hvordan de bedst informerer en potentiel arbejdsgiver om deres funktionsnedsættelse

Mod slutningen af forløbet rettes fokus mod praktisk jobsøgning og samtaletræning. Deltagerne arbejder med CV- og ansøgningsskrivning og forbereder sig på jobsamtaler gennem realistiske samtaleforløb med arbejdsgivere. Samtidig udarbejder de en langsigtet handleplan for de næste 3-6 måneder med fokus på jobsøgning. Her opstiller de et overordnet mål og konkrete delmål, som ofte kombinerer beskæftigelse og hverdagsstruktur. Målopfyldelse forudsætter typisk støtte fra sagsbehandleren, fx i forhold til praktik, løntilskud eller HKO-bevilling. Kurset afsluttes med en refleksion over læringsudbyttet og en evaluering, hvor både undervisere og deltagere giver feedback.

FACILITATORUDDANNELSEN

Med henblik på at ruste samarbejdskommunerne til at gennemføre kurset, har SUMH udviklet en seks dages facilitatoruddannelse, som kommunale medarbejdere har gennemført inden afprøvning i egen kommune. Her er deltagerne blevet introduceret og trænet i at anvende kursets vigtigste elementer og gennemføre kurset med afsæt i manualen. Facilitatoruddannelsen er gennemført to gange i projektperioden og justeret undervejs i henhold til erfaringerne og kommunernes feedback. For at sikre den bedste mulige kommunale implementering af kurset, har SUMH gennemført supervision af underviserne tre gange på hvert kursusforløb.

I forbindelse med kommunernes rekruttering til og afholdelse af kurset, har SUMH udviklet rekrutteringsmateriale til rekruttering af borgere og medarbejdere og introduceret relevante medarbejdere til kursets formål, indhold og inklusionskriterier for at sikre, at de borgere, som blev rekrutteret til kurset, kunne profitere af det. Der er opstillet følgende inklusionskriterier for deltagerne:

- Oplever selv, at funktionsnedsættelsen er en barriere for job
- Er indstillet på at arbejde med sine indre barrierer
- Ønsker at komme i job
- Kan og vil deltage i en gruppe og dele erfaringer med andre

OVERSIGT OVER KURSUSHOLDENE

Der er i perioden september 2021 til december 2024 blevet gennemført i alt 14 kursusforløb, og der har indgået otte samarbejdskommuner i projektet. I to af kommunerne, Aarhus og Fredericia, har SUMH stået for afholdelse af kurserne, og i de resterende seks; Hillerød, Solrød, Frederiksberg, Lolland, Slagelse og Bornholm, har kommunerne selv afholdt kurserne.

Nedenstående tabel 1 giver et overblik over de afholdte kurser. Det fremgår hvor og hvornår de er blevet afholdt og hvem der har stået for det.

TABEL 1: OVERSIGT OVER KURSUSHOLD

Hold	Kommune	Tidspunkt	Antal deltagere ved kursusstart
AFHOLDT AF SUMH			
1	Aarhus	13.09.21-15.10.21	7
2	Aarhus	19.09.21-19.01.22	10
3	Aarhus	28.02.22-25.03.22	10
4	Fredericia	10.01.23-11.04.23	13
Kursister i alt			40
KOMMUNALT AFHOLDT			
5	Hillerød	06.03.23-14.06.23	12
6	Solrød	13.10.22-26.01.23	10
7	Frederiksberg	24.10.22-19.12.22	8
8	Lolland	01.11.22-01.02.23	9
9	Lolland	28.02.23-31.05.23	11
10	Frederiksberg	20.02.23-20.04.23	8
11	Solrød	28.03.23-01.06.23	9
12	Slagelse	18.09.23-20.12.23	9
13	Bornholm	02.10.23-22.01.24	8
14	Slagelse	12.03.24-20.06.24	12
Kursister i alt			96

Der blev aflyst to kurser, der skulle have været afholdt af SUMH i Fredericia kommune i perioden oktober 2022-juni 2023. Desuden blev et opstartet kursus i Hillerød i 2022 samt et på Bornholm i 2024 afbrudt ca. 2 uger inde i forløbet, da underviserne af forskellige årsager ikke havde mulighed for at gennemføre.

Det skal bemærkes, at det gennemførte kursus på Bornholm blev ikke afsluttet i overensstemmelse med den udarbejdede manual. Der blev f.eks. ikke afholdt jobsamtaler med arbejdsgivere.

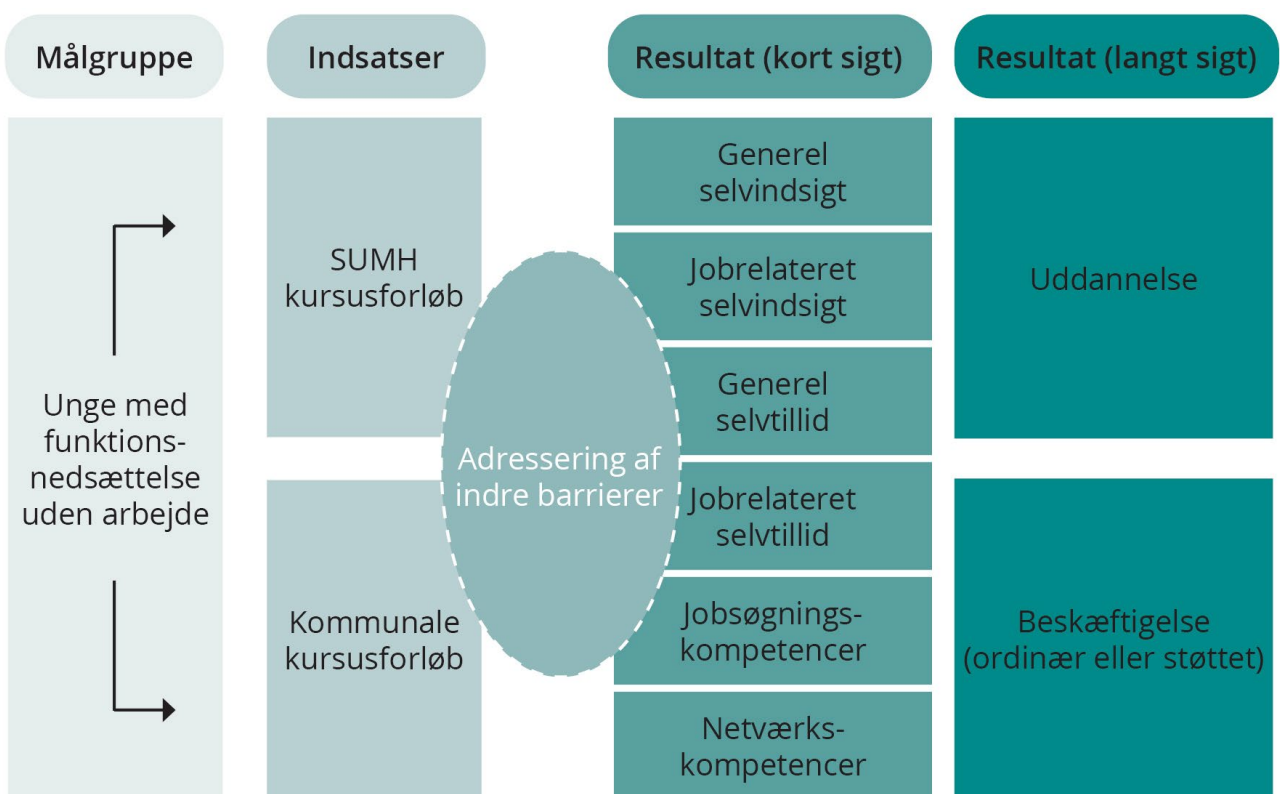
Som tabellen viser, blev de fire første kursushold afviklet af SUMH i samarbejde med Aarhus og efterfølgende Fredericia kommune i perioden september 2021-april 2023. Dernæst blev der i perioden marts 2023-juni 2024 afviklet yderligere ti kursusforløb, afholdt af samarbejdskommunerne selv. Solrød, Frederiksberg, Lolland og Slagelse afholdt hver to kurser, hvor Hillerød og Bornholm afholdt et. Det fremgår ligeledes, at kurserne havde mellem otte og tolv deltagere, der påbegyndte kurset, men som det senere vil fremgå, var der frafald undervejs på nogle af kurserne.

EVALUERINGSDESIGN, DATA OG METODE

Formålet med evalueringen er at vurdere, hvorvidt projektet Ban Vejen for Job har haft den tilsigtede virkning for de deltagende unge med funktionsnedsættelser. Evalueringen kombinerer kvantitative og kvalitative metoder i form af en spørgeskemaundersøgelse blandt kursisterne, observationer og kvalitative interviews med kursister og undervisere.

Ved projektets begyndelse udarbejdede vi i samarbejde med de projektansvarlige fra SUMH en visuel præsentation af projektets fokus, som kunne guide evalueringen og dataindsamlingen.

FIGUR 1: EVALUERINGSFOKUS

Figuren viser, at målgruppen for projektet er unge med funktionsnedsættelser uden arbejde. Det var samarbejdskommunerne, der vurderede, hvilke personer der var egnede til tilbuddet og som skulle have mulighed for at deltage. Udvælgelsen baserede sig typisk på unges tilknytning til jobcentret samt en vurdering af deres behov for særlig støtte i overgangen til arbejdsmarkedet eller uddannelse. Målgruppen omfattede især unge, der var vurderet som aktivitetsparate, men også unge vurderet som job- og uddannelsesparate, unge på ledighedsydelse samt unge på dagpenge.

Indsatsen bestod i et kursusforløb gennemført af SUMH eller et tilsvarende kommunalt kursusforløb, og et særligt træk ved den var, at den eksplicit havde til formål at adressere de såkaldte "indre barrierer", som mange unge med funktionsnedsættelser oplevede på deres vej mod arbejdsmarkedet. Indre barrierer kendes også i litteraturen som "internaliseret stigma" eller "internaliseret ableisme", hvilket er en proces hvor den stigmatiserede accepterer og integrerer negative stereotyper og samfundsmæssige holdninger i sin selvforståelse. Det medfører en negativ spiral med en følelse af skam, skyld, selvbeprejdelse og lav selvtillid og i nogle tilfælde selvhad. Den stigmatiserede forsøger at skjule sin identitet og undlader at søge hjælp eller støtte (Livingston & Boyd, 2010; Falster, 2024). Projektet forsøger at bryde denne negative spiral ved at italesætte den indre barriere, styrke troen på egne evner og give unge med funktionsnedsættelser færdigheder til at søge arbejde.

Evalueringen undersøger således, i hvilken udstrækning de indre barrierer mindskes. Dette vurderes for det første på baggrund af, om kursusdeltagerne oplever øget selvtillid, forbedret selvindsigt samt styrkede kompetencer inden for jobsøgning og netværk. Disse parametre kan belyse, om projektet hjælper deltagerne med deres syn på dem selv og egne ressourcer, samt om de har tilegnet sig strategier til at mestre hverdags- og arbejdsliv med en funktionsnedsættelse. For det andet vurderes indsatsen på, i hvilket omfang deltagerne efter endt forløb er kommet i beskæftigelse, praktik eller uddannelse.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSER

Det kvantitative datagrundlag for evalueringen udgøres af en omfattende spørgeskemaundersøgelse, hvor deltagerne har modtaget i alt tre spørgeskemaer: Et ved kursets start, et ved kurset afslutning og et sidste seks måneder efter de afsluttede kurset. Spørgeskemaerne er opsat og udsendt igennem SurveyXact, og deltagerne har via deres e-mailadresse modtaget et unikt link til hvert spørgeskema.

SPØRGESKEMAKONSTRUKTION OG OPERATIONALISERING

Formålet med de tre spørgeskemaer er at måle kursets virkning for deltagerne på både kort (spørgeskemaet efter kursusafslutning) samt på lang (spørgeskemaet seks måneder efter) sigt sammenlignet med hvor de stod ved kursets begyndelse.

Udover at måle på, om deltagerne kommer i beskæftigelse eller uddannelse efter at have gennemført kurset ved at spørge til deres beskæftigelsessituation i det andet og tredje spørgeskema, er der i denne evaluering opstillet seks centrale målsætninger, vedrørende deltagerens selvforståelse, selvtillid og tro på egne kompetencer, som kan udgøre indre barrierer. I spørgeskemaerne stilles der således en række spørgsmål, der har til formål at indfange hver målsætning. Spørgsmålene er formuleret som udsagn, som deltagerne har skullet angive deres grad af enighed i, med svarmuligheder range-

rende fra "meget enig" til "meget uenig". Dette med undtagelse af netværkskompetencer, som måles på en 0-10 skala.

1. Generel selvtillid

- Jeg har tillid til, at jeg kan klare de problemer, jeg møder
- Jeg kan gennemføre de mål jeg sætter mig for

2. Jobrelateret selvtillid

- Jeg føler mig i stand til at tage ansvar for mit eget arbejdsliv
- Jeg er bekymret for, at personer på en kommende arbejdsplads ikke vil se mig som en ligeværdig medarbejder
- Jeg føler, at jeg har noget at tilbyde en arbejdsplads
- Jeg tror på at jeg vil kunne få et job, der passer til mig og mine evner

3. Generel selvindsigt

- Som person kender jeg mine egne styrker og svagheder
- Jeg har en god fornemmelse af, hvordan min omverden opfatter mig

4. Jobrelateret selvindsigt

- Jeg har en god fornemmelse af, hvad der vil være det rette job for mig
- Jeg ved hvordan jeg kan tage højde for min helbredsproblem/funktionsnedsættelse, så det i mindre grad bliver en forhindring ift. at få et job
- Jeg føler mig i stand til at tale om min helbredsproblem/funktionsnedsættelse over for en arbejdsgiver, så det ikke bliver en forhindring ift. ansættelse

5. Jobsøgningskompetencer

- Jeg ved helt klart hvad jeg skal gøre for at forbedre mine muligheder for at få et job
- Jeg har en klar ide om, hvordan jeg skriver en ansøgning og et CV, så det synliggør mine kompetencer bedst muligt
- Jeg har viden og redskaber til at opbygge og vedligeholde jobrelevante netværk
- Jeg har en klar ide om, hvordan jeg skriver en ansøgning og et CV, så det synliggør at min funktionsnedsættelse/mit helbredsproblem ikke er en barriere

6. Netværkskompetencer

- Hvor sandsynligt er det, at du ville tage kontakt til en nær person i din familie eller blandt dine venner, som måske kunne hjælpe dig til at få et arbejde?
- Hvor sandsynligt er det så, at du ville tage kontakt til en mere perifer bekendt i dit netværk, som måske kunne hjælpe dig til at få et arbejde?

Udover disse parametre indeholder spørgeskemaerne også spørgsmål, som er væsentlige i forhold til at få mere viden om Ban vejen for job og på hvilken måde, at kurset kan være til gavn for ledige unge med funktionsnedsættelser.

I det første spørgeskema skal deltagerne svare på baggrundsspørgsmål om deres uddannelse og erhvervserfaring, og der spørges ind til, deres forventninger og hvor motiverede de er for at deltage i kurset. Dette er faktorer, der kan have betydning for deres beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder.

I det andet skema er der udover evalueringsparametrene – de seks parametre for indre barrierer samt status på beskæftigelsessituationen – fokus på deltagernes evaluering af kurset. Der stilles således spørgsmål, der har til formål at indfange deltagernes tilfredshed med kurset samt hvilket udbytte de selv mener at have fået ud af det. Det tredje og sidste spørgeskema har til formål at se om kurset har en virkning seks måneder efter at det er afsluttet. Det indeholder således spørgsmål om deltagernes beskæftigelsessituation og jobsøgningsadfærd samt de samme spørgsmål til måling af de seks parametre.

TABEL 2: OVERSIGT OVER ANTAL BESVARELSER AF SPØRGESKEMAERNE.

	Skema 1	Skema 2	Skema 3
SUMH	36	28 (78%)	26 (72%)
Kommunalt	56	40 (71%)	19 (34%)
I alt	92	68 (74%)	45 (49%)

Note: Besvarelsene af skema 1 på de afbrudte kursushold er ikke medtaget (n=12).

Tabel 2 viser en oversigt over antal besvarelser af de tre skemaer fordelt på om deltagerne har fulgt et kursus afholdt af SUMH eller et kursus afholdt af en kommune. Svarprocenten på skema 1 er 78 pct. Skema 1 udgør en baseline, og procentandelen i parentes viser, hvor stor en andel af dem, der besvarede skema 1, der også har besvaret skema 2 og 3. Tre deltagere har besvaret skema 2, selvom de ikke gennemførte kurset, men stoppede undervejs, og to af dem har også besvaret skema 3.

Besvarelsen af skema 1 og 2 blev understøttet af underviserne, som afsatte tid til dette ved kursets start og afslutning. Skema 3 blev alene udsendt via mail med et link samt en efterfølgende rykker. Som det fremgår, falder antallet af besvarelser hen over skemaerne. For alle deltagere er det 74 pct. af dem, der har besvaret skema 1, der også besvarer skema 2, og det er blot lige under halvdelen (49 pct.) af dem, der har svaret på skema 1, der også besvarer skema 3 seks måneder efter kursusafslutning.

En del af faldet kan formentlig forklares ved, at der er deltagere, der af forskellige årsager var stoppet undervejs, og derfor ikke kan se meningen med at besvare skemaet. Men der er altså også dem, der ikke har haft lyst eller overskud til at færdiggøre undersøgelsen. Som det kan aflæses af tabellen, er dette mest udpræget blandt de deltagere, der har fulgt kommunalt afholdte kurser. Kurser afholdt af SUMH har en betydeligt højere svarprocent end kurser afholdt af kommunale medarbejdere, især når det gælder det sidste skema. Dette kan skyldes, at underviserne her er særligt engagerede i Ban Vejen for Job som projekt, og derfor har gjort meget for at indhente besvarelser. En anden væsentlig forklaring er, at når en borger ikke længere er i ledighedssystemet, har kommunen ikke mulighed for at kontakte vedkommende med en opfordring til at besvare skemaet.

KVALITATIVT STUDIUM

Det kvalitative studium baserer sig på observationer og interviews med undervisere og deltagere på et af kursusholdene. Der gives en kort beskrivelse af holdet i indledningen til den kvalitative analyse, men af hensyn til kursisternes anonymitet, holdes beskrivelsen på et meget overordnet plan, ligesom der heller ikke vil være en præsentation af de interviewede.

I forbindelse med kursusundervisningen blev der foretaget observationer af tre kursusgange for at opnå baggrundsviden om kurserne generelt samt den specifikke kontekst for holdet. Observationerne omfattede undervisningsmodulerne "Mig og gruppen", som lå i starten af kursusforløbet, "Den vellykkede jobsamtale", som lå cirka halvvejs samt "Plan for fremtiden", som var den afsluttende kursusgang. Der blev under observationerne særligt lagt vægt på, hvordan deltagerne engagerede sig i kursets aktiviteter, deres respons på undervisningsmaterialet og den sociale dynamik mellem deltagerne og underviserne. En sekundær hensigt med observationerne var at opnå kontakt til kursisterne og lette rekrutteringen af deltagere til efterfølgende interviews.

I starten af kursusforløbet blev der gennemført interviews med de to primære undervisere på holdet, i form af et fokusgruppeinterview. Interviewet gav indblik i underviserens perspektiver på kursets dynamik, og kursisdeltagernes udvikling. Derudover bidrog interviewet til forståelsen af de barrierer, som underviserne identificerede blandt kursisterne, samt deres vurdering af kursets metodiske tilgange og materialernes anvendelighed i praksis.

Studiet inkluderede ligeledes interviews med deltagere umiddelbart efter kursusafslutningen samt seks måneder senere. Disse interviews havde til formål at give et dybere indblik i kursisdeltagernes livssituation som unge med funktionsnedsættelser samt deres oplevelse af kurset. Ved kursusafslutningen fokuserede interviews på deltagerens refleksioner over kursets relevans og anvendelighed, over deres egne barrierer og styrker, samt deres umiddelbare forventninger til fremtiden. De opfølgende interviews seks måneder senere havde til hensigt at belyse de langsigtede virkninger. Her blev der lagt vægt på at afdække, hvor deltagerne stod i dag og om de havde taget konkrete skridt i den videre vej mod job eller uddannelse, men også hvordan de havde oplevet overgangen fra at deltage i kurset til dets afslutning.

I første runde blev i alt syv kursister interviewet. Fem interviews var individuelle interviews, og to deltagere ønskede at blive interviewet sammen. Alle interviews blev gennemført i de samme lokaler, som kurset var blevet afholdt i og var gennemsnitligt af en times varighed. De opfølgende interviews seks måneder senere blev gennemført over telefon. Trods ihærdig indsats lykkedes det kun at gennemføre opfølgende interviews med fire af de syv deltagere, og disse interviews var gennemsnitligt af en halv times varighed. Alle interviews blev optaget og efterfølgende transskriberet.

Selvom dette studie er baseret på interviews med syv informanter, hvilket kan synes som et begrænset grundlag, giver de dybdegående samtaler et værdifuldt indblik i de oplevede barrierer og kursets betydning. Havde der været flere informanter, f.eks. fra andre kursushold, kunne analysen muligvis have afdækket en større variation i erfaringer og udbytte. Ikke desto mindre tillader den kvalitative tilgang en nuanceret forståelse

af, hvordan deltagerne navigerer i udfordringer forbundet med funktionsnedsættelser, og hvordan kurset understøtter dem i at overkomme disse barrierer. De detaljerede beskrivelser af deres oplevelser giver dermed en vigtig indsigt i både de strukturelle og psykologiske faktorer, der påvirker deres vej mod beskæftigelse og uddannelse.

OVERVEJELSER OM DATAINDSAMLING I MÅLGRUPPEN

Som allerede beskrevet, var målgruppen for kursusforløbene unge med funktionsnedsættelser, som ikke var i beskæftigelse eller under uddannelse. Med afsæt i rekrutteringskriterierne fra SUMH, udvalgte samarbejdskommunerne, hvilke personer de vurderede som egnede til tilbuddet og som skulle have mulighed for at deltage.

Allerede i planlægningen af evalueringen var der bevidsthed om, at der kunne være tale om en sårbar gruppe med begrænsede ressourcer, og dette har også vist sig at have betydning for dataindsamlingsprocessen. Unge med funktionsnedsættelser kan stå over for en række strukturelle, praktiske og psykosociale barrierer. Disse barrierer kan indebære fysiske udfordringer, kognitive vanskeligheder, mental mistrivsel samt en oplevelse af manglende støtte og forståelse fra systemet – en tolkning, der blev understøttet gennem interviews med både kursusdeltagerne og underviserne. For nogle kunne deltagelse i forskningsinterviews således opleves som en ekstra belastning oveni kursusdeltagelsen og en i forvejen presset hverdag.

Dette har efter alt at dømme udfordret dataindsamlingen på flere måder. I forhold til kvantitative data har det givetvis bidraget til den lave svarprocent på det sidste spørgeskema, som blev udsendt seks måneder efter kursusafslutningen. Det kan blandt andet skyldes, at kontakten til deltagerne som nævnt var blevet svagere over tid, og at nogle oplevede spørgeskemabesvarelser som en krævende opgave.

I forhold til de kvalitative interviews var der udfordringer med at få deltagere til at stille op, særligt til de opfølgende interviews. Derudover stillede selve interviewsituationen store krav til interviewerens. Flere deltagere var ikke fortrolige med at sætte ord på egne oplevelser og refleksioner i en interviewsituation, hvilket krævede en særlig indsats for at skabe tryghed, stille præcise spørgsmål og støtte op om samtalen. Trods disse udfordringer var deltagerne generelt velvillige og imødekommende, når de først deltog, og interviewene bidrog med værdifulde perspektiver på de barrierer, de oplever, og kursets betydning for deres videre vej mod beskæftigelse eller uddannelse.

KVANTITATIV ANALYSE

Denne del af analysen fokuserer på de centrale resultater fra de tre spørgeskemaundersøgelser, der er foretaget blandt kursisterne. Det vil være for omfattende at afrapportere al data, så i stedet vil der være tale om en fokuseret analyse, hvor der først gives en karakteristik af kursisterne, derpå følger en analyse af deres motivation for at deltage samt deres selvoplevede udbytte, og der slutes af med en analyse af kursets virkning på både kort og lang sigt. Som det vil fremgå, varierer antallet (n) af respondenter i analyserne. Det skyldes dels, at antallet af besvarelser, som allerede nævnt, er forskelligt for de tre spørgeskemaer, men dels udelades andelen, der har svaret "ved ikke" også af de fleste tabeller, ligesom respondenterne også har haft mulighed for at springe spørgsmål over.

KARAKTERISTIK AF KURSISTERNE

I det følgende præsenteres en beskrivelse af de kursister, der har fulgt Ban Vejen for Job. I tabellerne opdeles der på, om kurset er afholdt af SUMH eller af samarbejdskommunerne. Som det vil fremgå, så adskiller kursisterne sig en smule fra hinanden, særligt hvad angår uddannelse, hvilket kan have betydning ift. deres forudsætninger og udbytte af kurset.

Ses der først på, hvem kursisterne er, så er der flere kvinder end mænd, der har deltaget. Som det fremgår af tabel 3, er der blandt alle kursister 40 pct. mænd og 59 pct. kvinder. Kønsfordelingen er 50/50 blandt de kursister, som har deltaget på et kursus afholdt af SUMH, mens den er lidt mere skæv blandt de kursister, der har deltaget på et kommunalt afholdt kursus. Her er der en overvægt af kvinder, som udgør 64 pct. af kursisterne.

TABEL 3: KØN FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	Mand	Kvinde	Andet	I alt
SUMH-kursister	50%	50%	0%	100% (36)
Kommunale kursister	34%	64%	2%	100% (56)
Alle	40%	59%	1%	100% (92)

Aldersmæssigt er der også en lille forskel mellem de to grupper. Gennemsnittet for alle kursister er 25 år. SUMH-kursisterne er gennemsnitligt tre år ældre end de kursister, der har fulgt et kommunalt afholdt kursus. Gennemsnitsalderen er henholdsvis 27 år og 24 år. Dette skyldes især, at der blandt SUMH-kursisterne er færre af de helt unge (under 23 år), end det er tilfældet blandt de kommunale.

Der er også forskel på grupperne, når der ses på uddannelse. Som det fremgår af tabel 4, er der en større andel af SUMH-kursisterne, der har en gymnasial uddannelse som højest fuldførte skoleuddannelse end der er blandt de kommunale, hvor der til gengæld er en større andel, der blot har 9. eller 10. klasse.

TABEL 4: HØJEST FULDFØRTE SKOLEUDDANNELSE FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	SUMH-kursister	Kommunale kursister	Alle
Mindre end 7 års skolegang	0%	4%	2%
Højest 9. Klasse	8%	36%	25%
10 klasse	31%	34%	33%
1-årig handels-eksamen	3%	0%	1%
Gymnasial (STX, HF, HHX, EUX)	39%	19%	27%
Andet	19%	7%	12%
I alt	100% (36)	100% (56)	100% (92)

Samme mønster ses i forbindelse med erhvervskompetencegivende uddannelse. I begge grupper har flertallet ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse, men hvor det gælder 60 pct. af de kursister, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH, gælder det 95 pct. af dem, der har fulgt et kommunalt kursus. Som det yderligere fremgår af tabel 5, er der flere SUMH-kursister, der har en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

TABEL 5: HØJEST GENNEMFØRTE ERHVERVSKOMPETENCEGIVENDE UDDANNELSE FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	SUMH-kursister	Kommunale kursister	Alle
Ingen erhvervskompetencegivende uddannelse	60%	95%	82%
Erhvervsfaglig uddannelse	12%	3%	7%
Kort videregående uddannelse	3%	0%	1%
Mellemlang videregående uddannelse	19%	2%	8%
Lang videregående uddannelse	6%	0%	2%
I alt	100% (32)	100% (55)	100% (87)

Note: 5 respondenter – 4 fra SUMH-kursus og 1 fra det kommunale kursus – har svaret "ved ikke" på spørgsmålet.

På trods af uddannelsesforskel, er der imidlertid ikke den store forskel, når det gælder kursisternes erhvervs erfaring. Tabel 6 viser, hvor stor en andel af kursisterne på de to kursustyper, der har erfaring med henholdsvis ordinær beskæftigelse, job med løntilskud samt virksomhedspraktik. Som det fremgår af tabellens første del, så er det 24 pct. af alle kursister, der ingen erfaring har, hverken med ordinær beskæftigelse, virksomhedspraktik, løntilskud, jobrotationsordning, arbejdspladsrevalidering eller anden form for ansættelse. Som det yderligere fremgår, er der en større andel blandt SUMH-kursisterne, der har erfaring, end det er tilfældet blandt de kommunale:

TABEL 6: ANDEL, DER HAR ERHVERVSERFARING, FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	SUMH-kursister	Kommunale kursister	Alle
Ingen erhvervserfaring	14%	30%	24%
Erhvervserfaring	86%	70%	76%
I alt	100% (36)	100% (56)	100% (92)
Ordinær beskæftigelse	50%	46%	48%
Virksomhedspraktik	58%	45%	50%
Løntilskud	11%	5%	8%
Andet	14%	3%	8%

Note: Spørgsmålsformulering: Nu *kommer der et spørgsmål om din erhvervserfaring. Har du tidligere været ansat i? ...* Kun de, der har angivet erfaring er medtaget i denne kategori. De, der har svaret "ved ikke" er medtaget under "ingen erhvervserfaring".

De forskellige former for erfaring summerer ikke til 100 pct., da kursisterne har kunnet sætte flere krydser.

Ses der nærmere på, hvilken type af erfaring, så viser tabellens anden del, at når det gælder andelen, der har erfaring med ordinær beskæftigelse, så er der ikke den store forskel på grupperne: Omtrent halvdelen har erfaring med dette. Til gengæld er der en større andel SUMH-kursister, der har erfaring igennem virksomhedspraktik – og også flere, der har været i løntilskud.

Der skelnes i spørgeskemaet mellem fysisk handicap, sygdomme, psykisk handicap samt kognitivt handicap. Som det kan aflæses af nedenstående tabel 7, så er det de fleste, der både har et fysisk handicap eller sygdom og et psykisk eller kognitivt handicap.

TABEL 7: ANDEL DER ANGIVER DET ENKELTE HANDICAP, FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	SUMH-kursister	Kommunale kursister	Alle
Fysisk handicap	9%	20%	15%
Sygdom	3%	2%	2%
Psykisk handicap	31%	20%	25%
Kognitivt handicap	14%	6%	10%
Både fysisk handicap/ sygdom og psykisk/ kognitivt handicap	43%	52%	48%
I alt	100% (35)	100% (50)	100% (85)

Note: Fysisk handicap; problemer med ryg eller nakke (inkl. gigt i ryg eller nakke), problemer med ben eller fødder (inkl. gigt i ben eller fødder), problemer med arme eller hænder (inkl. gigt i arme eller hænder), døv, nedsat hørelse, blind, og talebesvær. Psykisk handicap; stemmehøring, depression, forbier og panikangst, spiseforstyrrelse og andre psykiske lidelser. Kognitivt handicap; autisme, ADD eller ADHD, udviklingshæmmet og hjerneskadet. Sygdom: åndedrætsbesvær, blodtryk og kredsløb, mave, lever og fordøjelse, diabetes, hudlidelse, allergi, ordblind, epilepsi og andre fremskredende sygdomme, f.eks. kræft.

Det fremgår, at lige knap halvdelen af alle kursister (48 pct.) har flere handicap på samme tid. Det er mere udbredt blandt de kursister, der har fulgt et kommunalt afholdt kursus, end blandt dem, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH. Blandt SUMH-kursisterne er der lidt flere, der har et psykisk eller kognitivt handicap og færre der har et fysisk handicap som eneste funktionsnedsættelse.

Hovedparten af kursisternes vurderer deres helbred som enten godt eller mindre godt. Tabel 8 viser, at 36 pct. vurderer deres helbred som godt og 51 pct. vurderer det som mindre godt. Der er ikke væsentlig forskel mellem SUMH-kursisterne og de kommunale kursister.

TABEL 8: SELVVURDERET HELBRED FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	Frem- ragende	Vældig godt	Godt	Mindre godt	Dårligt	I alt
SUMH-kursister	3%	6%	41%	47%	3%	100% (32)
Kommunale kursister	2%	4%	33%	54%	7%	100% (46)
Alle	3%	5%	36%	51%	5%	100% (78)

Note: Spørgsmålsformulering: *Hvordan synes du, at dit helbred er alt i alt?*

MOTIVATION OG FORVENTNINGER

Som udgangspunkt er kursisterne, motiverede for kurset, når de starter. Som det fremgår af tabel 9, tilkendegiver 91 pct. af alle kursister, at det "i høj grad" eller "nogen grad" har været deres eget ønske at deltage i kurset. Blot et par stykker svarer, at det "i ringe grad" var deres eget ønske og ganske få siger, at det "slet ikke" var deres eget ønske at deltage i kursusforløbet.

TABEL 9: EGET ØNSKE OM AT DELTAGE I "BAN VEJEN FOR JOB". I PCT. (N).

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	I alt
SUMH-kursister	52%	39%	6%	3%	100% (33)
Kommunale kursister	50%	40%	7%	2%	100% (42)
Alle	51%	40%	7%	2%	100% (75)

Note: Spørgsmålsformulering: *I hvor høj grad har det været dit eget ønske at deltage i kurset "Ban vejen for job"?*

Ligeledes er det over halvdelen af kursisterne, der ved kursusstart vurderer, at de "i høj grad" er motiveret for at arbejde med deres styrker og svagheder i forbindelse med kurset. Dette kan aflæses af tabel 10, hvoraf det også fremgår, at der ikke var nogen kursister, der slet ingen motivation havde, og blot 5 pct. kun "i ringe grad" havde motivation for at arbejde med sine styrker og svagheder.

TABEL 10: MOTIVATION FOR AT ARBEJDE MED SINE STYRKER OG SVAGHEDER. I PCT. (N).

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	I alt
SUMH-kursister	59%	31%	9%	0%	100% (32)
Kommunale kursister	55%	43%	2%	0%	100% (42)
Alle	57%	38%	5%	0%	100% (74)

Note: Spørgsmålsformulering: *Formålet med kurset er at arbejde med sine styrker og svagheder i forhold til at få et arbejde. I hvor høj grad føler du dig motiveret for det?*

Når det gælder forventninger til kurset, så har kursisterne også forventning til, at det kunne hjælpe dem tættere på arbejdsmarkedet. Som det fremgår af tabel 11, forventer 81 pct., at kurset "i høj grad" eller "i nogen grad" kan hjælpe dem. Som det ligeledes fremgår, er denne andel noget større blandt de kommunale kursister i sammenligning med SUMH-kursisterne. Blandt de kommunale kursister er der til gengæld flere (14 respondenter), der har besvaret udsagnet med "ved ikke" end der er blandt SUMH-kursister (5 respondenter), som ikke er medtaget i analysen.

TABEL 11: FORVENTNING OM, AT KURSET HJÆLPER KURSISTEN TÆTTERE PÅ ARBEJDSMARKEDET. I PCT. (N).

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	I alt
SUMH-kursister	28%	45%	24%	3%	100% (29)
Kommunale kursister	41%	47%	6%	6%	100% (34)
Alle	35%	46%	14%	5%	100% (63)

Note: Spørgsmålsformulering: *I hvor høj grad tror du, at kurset kan hjælpe dig tættere på at få et arbejde?*

OPSAMLING PÅ MOTIVATION

Kursisterne er altså overvejende positivt stemte overfor at deltage i kurset. Det er de fleste kursisters eget ønske at deltage i kurset, og de fleste er også motiveret for at arbejde med deres styrker og svagheder, hvilket udgør en vigtig komponent i kurset. Samtidigt har de fleste kursister forventninger om, at kurset kan hjælpe dem tættere på arbejdsmarkedet. Deltagerne er desuden kendetegnet ved at have begrænset uddannelse og erhvervs erfaring samt flere typer af handicap og et mindre godt selvvurderet helbred.

EVALUERING AF KURSERNE OG OPFATTELSE AF UDBYTTE

I det spørgeskema, kursisterne har modtaget i forbindelse med kursets afslutning (helt eller delvist besvaret af 68 kursister), har de haft mulighed for at tilkendegive deres oplevede udbytte af kurset. Generelt vurderer flertallet forløbet positivt, men der er en klar tendens til, at dette især gælder de kursister, der har deltaget i kurser afholdt af SUMH.

Tabel 12 viser det generelle udbytte af kurset, og her svarer 60 pct. af alle kursister, at de har fået "stort" udbytte, mens 30 pct. svarer at de har fået "noget" udbytte. Ses der på, hvem der har afholdt kurset, er der imidlertid en iøjnefaldende forskel. Blandt kursister, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH, svarer hele 88 pct. at de har haft stort udbytte mod 56 pct. blandt de kursister, der har fulgt et kursus, afholdt af en af samarbejdskommunerne. Blandt sidstnævnte er det dog 42 pct. der har fået "noget udbytte".

TABEL 12: KURSUS UDBYTTE FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	Slet ikke udbytte	Ringe Udbytte	Noget Udbytte	Stort Udbytte	I alt
SUMH-kursister	0%	0%	12%	88%	100% (24)
Kommunale kursister	3%	0%	42%	55%	100% (36)
Alle	2%	0%	30%	68%	100% (60)

Note: Spørgsmålsformulering: *Alt i alt, hvor stort udbytte har du så haft af kurset?*

Når der ses på det konkrete udbytte, fremkommer samme mønster. På samtlige punkter ligger SUMH-kursisterne højere end de kommunale kursister. Dette fremgår af tabel 13.

TABEL 13: KONKRET UDBYTTET FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	Slet ikke	I ringe grad	I nogen grad	I høj grad	I alt
REDSKABER TIL AT FORTÆLLE OM FUNKTIONSNEDSÆTTELSE					
SUMH-kursister	0%	0%	21%	79%	100% (24)
Kommunale kursister	3%	0%	37%	60%	100% (30)
Alle	2%	0%	30%	68%	100% (54)
FORSTÅELSE FOR EGNE UDFORDRINGER					
SUMH-kursister	0%	0%	21%	79%	100% (24)
Kommunale kursister	3%	6%	44%	47%	100% (32)
Alle	2%	3%	34%	61%	100% (56)
REDSKABER TIL AT HÅNTERE BEKYMRINGER IFT. JOBSITUATION					
SUMH-kursister	0%	0%	21%	79%	100% (24)
Kommunale kursister	6%	0%	50%	44%	100% (32)
Alle	4%	0%	37%	59%	100% (60)
FORSTÅELSE FOR EGNE STYRKER					
SUMH-kursister	0%	0%	24%	76%	100% (25)
Kommunale kursister	0%	0%	48%	52%	100% (31)
Alle	0%	0%	37%	63%	100% (56)
STØRRE AFKLARING I FORHOLD TIL DIN JOBSITUATION					
SUMH-kursister	0%	0%	27%	73%	100% (22)
Kommunale kursister	3%	3%	49%	45%	100% (31)
Alle	2%	2%	39%	56%	100% (53)

	Slet ikke	I ringe grad	I nogen grad	I høj grad	I alt
STØRRE FORSTÅELSE FOR, HVAD DER VIL VÆRE ET GODT JOBMATCH					
SUMH-kursister	0%	0%	32%	68%	100% (25)
Kommunale kursister	7%	13%	48%	32%	100% (31)
Alle	4%	7%	41%	48%	100% (56)
STØRRE MOTIVATION TIL AT SØGE ARBEJDE					
SUMH-kursister	4%	5%	32%	59%	100% (22)
Kommunale kursister	6%	10%	42%	42%	100% (31)
Alle	6%	7%	38%	49%	100% (53)

Note: Spørgsmålsformulering: *I hvor høj grad mener du, at kurset har givet dig.*

Tabellen viser, at kursisterne generelt vurderer udbyttet af kurset som højt. På samtlige spørgsmål, er "i høj grad" den kategori, som flest placerer sig i og kun ganske få svarer, at de slet ikke eller kun i ringe grad har fået udbytte. F.eks. svarer 68 pct. af alle kursister, at de i høj grad har fået redskaber til at fortælle om deres funktionsnedsættelse, mens kun 2 pct. svarer, at de slet ikke har fået noget udbytte heraf. Tilsvarende vurderer 59 pct., at kurset i høj grad har givet dem redskaber til at håndtere bekymringer i forhold til jobsøgning, og 56 pct. mener, at de i høj grad har opnået større afklaring om deres jobønsker. Også motivationen til at søge job ser ud til at være styrket for størstedelen. 49 pct. oplever, at deres motivation i høj grad er steget, mens kun 6 pct. angiver, at det slet ikke er tilfældet.

Der tegner sig altså et billede af, at kursusedtagerne generelt føler sig bedre klædt på efter kurset både i forhold til at forstå og håndtere deres funktionsnedsættelse og i forhold til konkrete aspekter af jobsøgningen. Det indikerer, at kurset har haft en bred og positiv effekt, selvom enkelte forskelle eksisterer mellem kursustyperne.

Når vi sammenligner kursustyperne, fremgår det af tabellen, at SUMH-kursisterne gennemgående vurderer udbyttet mere positivt end de kommunale kursister. 79 pct. af SUMH-kursisterne svarer f.eks., at de i høj grad har fået redskaber til at håndtere bekymringer i forhold til jobsituation, mens det tilsvarende tal blandt kommunale kursister er 44 pct. Ligeledes oplever 73 pct. af SUMH-kursisterne i høj grad at have fået større afklaring i forhold til deres jobønsker sammenlignet med 45 pct. blandt de kommunale. Der ses også forskelle i vurderingen af, hvorvidt kurset har givet større forståelse for, hvad der vil være et godt jobmatch. Her svarer 68 pct. af SUMH-kursisterne "i høj grad", mens det kun gælder 32 pct. af de kommunale kursister. 20 pct. af sidstnævnte vurderer endda, at udbyttet har været lavt eller ikkeeksisterende.

OPSAMLING PÅ OPFATTET UDBYTTE

Overordnet set oplever kursisterne, at Ban Vejen for Job har givet dem et væsentligt udbytte både fagligt og personligt. De fleste fremhæver, at de har fået en større tro på sig selv og deres muligheder på arbejdsmarkedet. Kurset har hjulpet dem til at blive klogere på, hvad de kan, hvad de har lyst til, og hvordan de bedst håndterer deres funktionsnedsættelse i mødet med arbejdsgivere. Mange beskriver en følelse af at være rykket tættere på beskæftigelse eller uddannelse, både fordi de har opnået større afklaring, og fordi de har tilegnet sig konkrete jobsøgningskompetencer.

Som det fremgår, har SUMH-kursisterne tilsyneladende en mere positiv oplevelse af udbyttet end de kommunale kursister. Dette skyldes ikke forskelle i gruppernes motivation, der som vist ikke varierer betydeligt, men kan være et resultat af, at SUMH-kursisterne både er lidt ældre og har mere uddannelse med i bagagen, og dermed har haft andre forudsætninger for at omsætte kursets indhold.

KURSERNES VIRKNING

På Ban Vejen for Job er det arbejdet med kursisternes indre barrierer, der er i fokus. Det er hensigten, at kursisterne skal opnå større tro på sig selv, skal blive afklarede med, hvad de kan og hvad de gerne vil, ligesom de skal oparbejde jobsøgnings- og netværkskompetencer. I det følgende ses der på, hvordan kursisterne har vurderet sig selv på disse parametre, samt i hvilken udstrækning denne vurdering har ændret sig efter kurset. Som det vil fremgå, afspejler deres bevægelse på disse parametre meget godt, hvad de selv vurderer at have fået ud af det og afspejler, at SUMH-kursisterne flytter sig lidt mere end de kommunale.

Generel selvtillid

Den første målsætning vedrører kursisternes generelle selvtillid, som er blevet målt igennem to udsagn, som kursisterne skulle erklære sig enige eller uenige i. Her er det overordnede resultat, at selvtilliden stiger efter, at de har gennemført kurset.

Det første udsagn handler om, i hvilken udstrækning kursisterne mener, at de har tillid til, at de kan håndtere de problemer, de møder, og som det fremgår af nedenstående tabel 14, så stiger kursisternes tiltro, efter de har gennemgået kurset. Som det kan aflæses, er det 35 pct. der er "meget" eller "lidt" enig i dette udsagn ved kursusstart, og ved kursets afslutning, er andelen steget til 80 pct. Ved opfølgningen seks måneder senere, er det faldet til 70 pct., men fortsat betydeligt højere end udgangspunktet.

TABEL 14: TILLID TIL AT KLARE DE PROBLEMER KURSISTEN MØDER. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	12%	34%	24%	18%	12%	100% (33)
Kursus afslutning	46%	50%	0%	4%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	46%	35%	15%	4%	0%	100% (26)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	7%	20%	30%	25%	18%	100% (44)
Kursus afslutning	29%	40%	29%	0%	3%	100% (35)
6 mdr. efter afslutning	24%	29%	24%	24%	0%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	9%	26%	27%	22%	16%	100% (77)
Kursus afslutning	36%	44%	17%	2%	2%	100% (59)
6 mdr. efter afslutning	37%	33%	19%	12%	0%	100% (43)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg har tillid til, at jeg kan klare de problemer, jeg møder.*

Af tabellen fremgår det ligeledes, at mønstret er det samme både for de kursister, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH og de der har fulgt et kommunalt kursus. Blandt begge grupper ses en betydelig stigning efter deltagelse i kurset. Stigningen er størst blandt SUMH-kursisterne, hvor andelen der er "meget enig" er steget fra 12 pct. ved kursusstart til 46 pct. ved kursusafslutning. Niveauet fastholdes seks måneder senere.

Det næste udsagn, der måler generel selvtillid fremgår af tabel 15, og vedrører kursisternes tro på, at de kan gennemføre de mål, de sætter sig for. Også her er det tydeligt, at kursisternes selvtillid stiger, og at der ser ud til at være tale om en langsigtet virkning. Samlet set er det 34 pct. der ved kursusstart er "meget" eller "lidt" enig i dette udsagn, ved kursets afslutning er andelen 72 pct., og seks måneder senere er det 77 pct.

TABEL 15: TRO PÅ AT GENNEMFØRE EGNE MÅL. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	9%	30%	8%	30%	6%	100% (33)
Kursus afslutning	21%	63%	8%	8%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	23%	62%	12%	3%	0%	100% (26)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	8%	21%	30%	30%	11%	100% (47)
Kursus afslutning	19%	46%	16%	16%	3%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	24%	41%	35%	0%	0%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	9%	25%	28%	30%	9%	100% (80)
Kursus afslutning	20%	52%	13%	13%	2%	100% (61)
6 mdr. efter afslutning	24%	53%	21%	2%	0%	100% (43)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg kan gennemføre de mål jeg sætter mig for.*

Stigningen er størst blandt de kursister, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH. Ved kursusstart er det 39 pct. af SUMH-kursisterne, der er enige i, at de kan gennemføre de mål, de sætter sig for. Efter at have gennemført kurset, stiger det til 84 pct. og niveauet fastholdes seks måneder senere. Samme udvikling ses blandt de kommunale kursister.

Jobrelateret selvtillid

Der er også en stigning i kursisternes selvtillid i relation til at få et job. Det første udsagn handler om kursisternes følelse af at være i stand til at tage ansvar for eget arbejdsliv. Tabel 16 viser, at andelen, der er "helt enige" stiger fra 16 pct. til 37 pct. efter kurset er afsluttet. Seks måneder senere er andelen 33 pct.

TABEL 16: FØLELSEN AF AT KUNNE TAGE ANSVAR FOR EGET ARBEJDSLIV. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	22%	28%	22%	12%	16%	100% (32)
Kursus afslutning	58%	33%	9%	0%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	41%	41%	5%	9%	4%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	10%	34%	28%	15%	13%	100% (39)
Kursus afslutning	21%	30%	34%	9%	6%	100% (33)
6 mdr. efter afslutning	24%	24%	29%	6%	18%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	16%	31%	25%	14%	14%	100% (71)
Kursus afslutning	37%	32%	23%	5%	3%	100% (57)
6 mdr. efter afslutning	33%	33%	16%	8%	10%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg føler mig i stand til at tage ansvar for mit eget arbejdsliv.*

Halvdelen af SUMH-kursisterne er meget eller lidt enige i udsagnet ved kursets start. Ved kursets afslutning er 91 pct. SUMH-kursisterne enige i udsagnet. Det falder en smule seks måneder efter kurset. Blandt de kommunale kursister er der samme udvikling. De har i udgangspunktet mindre, men også her ses en stigning.

Det næste udsagn vedrører følelsen af at have noget at tilbyde en arbejdsplads. Det er en stor del af kursisterne allerede ved kursusstart enige i, at de har, men denne andel er vokset fra 30 pct. til 52 pct. efter kurset og steget yderligere til 64 pct. seks måneder senere. Dette kan aflæses af tabel 17, hvoraf det ligeledes fremgår, at der her ikke er den store forskel på SUMH- og kommunale kursister.

TABEL 17: FØLELSEN AF AT HAVE NOGET AT TILBYDE PÅ EN ARBEJDSPLADS. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	44%	25%	16%	6%	9%	100% (32)
Kursus afslutning	58%	38%	4%	0%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	73%	18%	9%	0%	0%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	21%	34%	15%	17%	13%	100% (47)
Kursus afslutning	47%	28%	19%	3%	3%	100% (36)
6 mdr. efter afslutning	53%	29%	0%	6%	12%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	30%	30%	15%	13%	12%	100% (79)
Kursus afslutning	52%	32%	12%	2%	2%	100% (60)
6 mdr. efter afslutning	64%	23%	5%	3%	5%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg føler, at jeg har noget at tilbyde en arbejdsplads.*

Det tredje udsagn vedrører kursisternes bekymring for, at man på en kommende arbejdsplads ikke vil betragte dem som ligeværdige. Som det ses af tabel 18, er det en bekymring der findes blandt kursisterne, men den er aftaget efter kurset – hvor andelen, der er uenige i udsagnet, stiger en smule fra 17 pct. ved kursusstart til 25 pct. ved afslutningen.

TABEL 18: BEKYMRING FOR IKKE AT BLIVE BETRAGTET SOM LIGEVÆRDIG PÅ EN ARBEJDSPLADS. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	22%	44%	16%	3%	15%	100% (32)
Kursus afslutning	12%	21%	33%	13%	21%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	19%	29%	19%	14%	19%	100% (21)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	28%	41%	8%	5%	18%	100% (39)
Kursus afslutning	18%	20%	24%	18%	20%	100% (34)
6 mdr. efter afslutning	6%	28%	32%	0%	34%	100% (18)
ALLE						
Kursusstart	25%	42%	12%	4%	17%	100% (71)
Kursus afslutning	15%	21%	28%	15%	21%	100% (58)
6 mdr. efter afslutning	13%	28%	26%	8%	25%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg er bekymret for, at personer på en kommende arbejdsplads ikke vil se mig som en ligeværdig medarbejder.*

For de kursusdeltagere, der har fulgt et kommunalt afholdt kursus, er det ved kursusstart 18 pct., der er lidt eller meget uenige. Efter kurset er det steget til 20 pct. Seks måneder efter kurset er 34 pct. uenige. Blandt SUMH-kursisterne er der lige efter kurset en stigning fra 15 pct. til 21 pct. og seks måneder senere er andelen 19 pct.

Det sidste udsagn, der skal indfange kursisternes selvtillid, handler om deres tro på at kunne få et job, der passer til dem og deres evner. Som tabel 19 viser, er kursisterne faktisk ret optimistiske i forhold til et godt jobmatch. Efter kurset har endnu flere fået tiltro til, at det kan lade sig gøre. Andelen der er "meget enig" stiger fra 35 pct. til 48 pct. efter kursets afslutning. Med en andel på 49 pct. fastholdes niveauet seks måneder senere.

TABEL 19: TROEN PÅ AT KUNNE FÅ ET JOB DER PASSER TIL ÉN. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	40%	24%	15%	12%	9%	100% (33)
Kursus afslutning	64%	36%	0%	0%	0%	100% (22)
6 mdr. efter afslutning	64%	27%	9%	0%	0%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	33%	30%	7%	21%	9%	100% (43)
Kursus afslutning	39%	44%	14%	0%	3%	100% (36)
6 mdr. efter afslutning	29%	53%	0%	6%	12%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	35%	28%	11%	17%	9%	100% (76)
Kursus afslutning	48%	41%	9%	0%	2%	100% (58)
6 mdr. efter afslutning	49%	38%	5%	3%	5%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg tror på at jeg vil kunne få et job, der passer til mig og mine evner.*

Som det fremgår, er der er flere SUMH-kursister, der er "meget enige" i, at de kan finde et job der passer til deres evner, men samlet set, er der ikke den store forskel på grupperne. Der er dog indikationer på, at virkningen aftager over tid for de kommunale kursister.

OPSAMLING PÅ SELVTILLID

Samlet viser ovenstående, at der sker en tydelig stigning i kursisternes generelle selvtillid og jobspecifikke selvtillid efter de har fulgt kurset. Kursisterne får større tro på egne evner og oplever, at de i højere grad har noget at byde på i en jobsammenhæng. Det gælder både i forhold til deres evne til at håndtere konkrete jobsøgningssituationer og til at formidle deres funktionsnedsættelse på en hensigtsmæssig måde. Stigningen i selvtillid ses både i forhold til generel tro på sig selv og i forhold til specifikke kompetencer knyttet til arbejdsmarkedet, hvilket også bekræftes i de kvalitative interviews. Virkningen, der er mest udpræget blandt kursister, der har deltaget i forløb afholdt af SUMH, ser ud til at være langvarig, da stigningen i selvtillid fastholdes for mange deltagere også seks måneder efter kursusafslutning.

Generel selvindsigt

En stor del af formålet med Ban Vejen for Job er, at de unge kursister skal få en bedre forståelse for sig selv – for egne styrker og svagheder – og en bedre forståelse for sine funktionsnedsættelser. Der er i spørgeskemaerne i alt fem udsagn, der indfanger dette. To udsagn, der indfanger selvindsigt generelt, og tre udsagn, der indfanger selvindsigt mere specifikt i forhold til job. Ses der først på den generelle selvindsigt, så skal kursisterne erklære, hvor enige eller uenige de er i, at de har kendskab til egne styrker og svagheder.

TABEL 20: KENDSKAB TIL EGNE STYRKER OG SVAGHEDER. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	24%	58%	15%	0%	3%	100% (33)
Kursus afslutning	58%	38%	0%	4%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	61%	35%	4%	0%	0%	100% (26)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	29%	50%	8%	6%	6%	100% (48)
Kursus afslutning	51%	41%	8%	0%	0%	100% (37)
6 mdr. efter afslutning	39%	33%	28%	0%	0%	100% (18)
ALLE						
Kursusstart	27%	53%	11%	4%	5%	100% (81)
Kursus afslutning	54%	39%	5%	2%	0%	100% (61)
6 mdr. efter afslutning	52%	35%	14%	0%	0%	100% (44)

Note: Spørgsmålsformulering: *Som person kender jeg mine egne styrker og svagheder.*

Tabel 20 viser, at kursisterne generelt mener de har godt kendskab til deres styrker og svagheder forud for kurset. Ved kursets afslutning er der sket en stigning i andelen, der er "meget enige": Denne andel stiger fra 27 pct. til 54 pct. Dog er der indikationer på, at det falder igen blandt de kursister, der har fulgt et kommunalt afholdt kursus.

På det andet udsagn: *Jeg har en god fornemmelse af, hvordan omverden opfatter mig*, er udgangspunktet noget lavere. Det skyldes dog især, at mange af kursisterne har placeret sig i den midterste kategori. Det kunne tyde på, at de har haft vanskeligt ved at besvare spørgsmålet, som muligvis adresserer noget, der umiddelbart virker abstrakt. Ses der på besvarelserne efter kurset, ser det imidlertid ud til, at kurset har givet større klarhed. I hvert fald for SUHM-kursisterne, hvor 83 pct. er enige i udsagnet efter kursets afslutning. For de kommunale kursister ligner det, at kurset ikke har givet dem større klarhed ved kursusafslutning.

TABEL 21: FORNEMMELSE AF OMVERDENS OPFATTELSE. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	3%	31%	31%	22%	13%	100% (32)
Kursus afslutning	18%	65%	13%	4%	0%	100% (23)
6 mdr. efter afslutning	23%	58%	11%	4%	4%	100% (26)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	18%	14%	32%	20%	16%	100% (44)
Kursus afslutning	5%	34%	37%	16%	8%	100% (22)
6 mdr. efter afslutning	18%	29%	29%	18%	6%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	12%	21%	32%	21%	14%	100% (76)
Kursus afslutning	10%	46%	28%	11%	5%	100% (61)
6 mdr. efter afslutning	21%	47%	19%	9%	5%	100% (43)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg har en god fornemmelse af, hvordan min omverden opfatter mig.*

Jobrelateret selvindsigt

Ses der på den jobrelaterede selvindsigt – om kursisterne har fået en bedre indsigt i deres funktionsnedsættelser og deres betydning i forhold til job – så har mange af kursisterne ifølge dem selv en god fornemmelse af, hvad der vil være det rette job for dem.

Tabel 22 viser, at fornemmelsen af hvad der ville være det rette job stiger efter kurset. Andelen, der er "meget enig" stiger fra 18 pct. til 31 pct. og yderligere til 38 pct. seks måneder senere. Igen er stigningen er størst blandt SUMH-kursister. Før kurset er 21 pct. "meget enige". Seks måneder efter kursets afslutning er 46 pct. Meget enige. For de kommunale er der indikationer på et efterfølgende fald, hvis andelen der er "lidt enig" medtages.

TABEL 22: FORNEMMELSE AF HVAD DER VIL VÆRE DET RETTE JOB. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	21%	34%	18%	12%	15%	100% (33)
Kursus afslutning	42%	46%	4%	0%	8%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	46%	36%	9%	9%	0%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	15%	29%	24%	17%	15%	100% (41)
Kursus afslutning	23%	37%	23%	9%	9%	100% (35)
6 mdr. efter afslutning	28%	17%	32%	17%	6%	100% (18)
ALLE						
Kursusstart	18%	31%	22%	15%	15%	100% (74)
Kursus afslutning	31%	41%	15%	5%	8%	100% (59)
6 mdr. efter afslutning	38%	28%	20%	12%	2%	100% (40)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg har en god fornemmelse af, hvad der vil være det rette job for mig.*

Når det gælder udsagnet: *Jeg ved hvordan jeg kan tage højde for mit helbredsproblem/ funktionsnedsættelse, så det i mindre grad bliver en forhindring ift. at få et job*, er der for kursisterne samlet set sket en stigning i andelen, der har fået større forståelse for sin funktionsnedsættelse – og denne varer ved. Andelen, der er "meget enig" stiger fra 14 pct. ved kursusstart, til 39 pct. ved kursusafslutning, og seks måneder senere er andelen 37 pct.

TABEL 23: FORSTÅELSE AF SIN FUNKTIONSNEDSÆTTELSE SÅ DEN I MINDRE GRAD BLIVER EN FORHINDRING. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	21%	27%	28%	18%	6%	100% (33)
Kursus afslutning	50%	50%	0%	0%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	45%	50%	5%	0%	0%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	9%	23%	30%	14%	23%	100% (43)
Kursus afslutning	32%	30%	30%	3%	5%	100% (37)
6 mdr. efter afslutning	25%	25%	31%	13%	6%	100% (16)
ALLE						
Kursusstart	14%	25%	29%	16%	16%	100% (76)
Kursus afslutning	39%	38%	18%	2%	3%	100% (61)
6 mdr. efter afslutning	37%	39%	16%	5%	3%	100% (38)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg ved hvordan jeg kan tage højde for mit helbredsproblem/funktionsnedsættelse, så det i mindre grad bliver en forhindring ift. at få et job.*

Tabel 23 viser, at udgangspunktet for kursisterne i SUMH og kommunerne er forskellige. SUMH-kursisterne har ved kursusstart et mere positivt billede af deres egen evne til at tage højde for deres funktionsnedsættelser, hvor knap hver fjerde af de kommunale kursister angiver, at de er meget uenige i dette udsagn. I begge grupper sker der dog en stigning, efter de har fulgt kurset, og det tyder på, at den fastholdes seks måneder efter.

Det sidste mål på jobrelateret selvindsigthed handler om, hvorvidt kursisten er i stand til at kunne tale om deres funktionsnedsættelser overfor en arbejdsgiver. Som det fremgår af tabel 24, så er det noget, som kursisterne havde vanskeligt ved før kurset, men som det også fremgår, så er der en markant stigning i andelen, der er "meget enige". Ses der på alle kursister, så stiger denne andel fra 24 pct. ved kursusstart til 47 pct. ved kursets afslutning, og yderligere til 51 pct. ved opfølgningen seks måneder senere. Tendensen er dog lidt forskellig, alt efter hvilken gruppe der ses på. For SUMH-kursisterne er der en markant stigning lige efter kursets afslutning fra 23 pct. – til 67 pct. – som falder til 57 pct. seks måneder senere. For de kommunale stiger den fra 25 pct. til 33 pct., for så at stige yderligere 11 procentpoint til 44 pct. ved opfølgningen seks måneder efter.

Det sidste mål på jobrelateret selvindsigt handler om, hvorvidt kursisten er i stand til at kunne tale om deres funktionsnedsættelser overfor en arbejdsgiver. Som det fremgår af tabel 24, så er det noget, som kursisterne havde vanskeligt ved før kurset, men som det også fremgår, så er der en markant stigning i andelen, der er "meget enige". Ses der på alle kursister, så stiger denne andel fra 24 pct. ved kursusstart til 47 pct. ved kursets afslutning, og yderligere til 51 pct. ved opfølgningen seks måneder senere. Tendensen er dog lidt forskellig, alt efter hvilken gruppe der ses på. For SUMH-kursisterne er der en markant stigning lige efter kursets afslutning fra 23 pct. til 67 pct. – som falder til 57 pct. seks måneder senere. For de kommunale stiger den fra 25 pct. til 33 pct., for så at stige yderligere 11 procentpoint til 44 pct. ved opfølgningen seks måneder efter.

TABEL 24: EVNE TIL AT TALE OM SIN FUNKTIONSNEDSÆTTELSE OVERFOR EN ARBEJDSGIVER. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	23%	15%	18%	23%	21%	100% (34)
Kursus afslutning	67%	17%	8%	0%	8%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	57%	38%	5%	0%	0%	100% (21)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	25%	33%	10%	13%	20%	100% (40)
Kursus afslutning	33%	39%	22%	3%	3%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	44%	28%	16%	6%	6%	100% (18)
ALLE						
Kursusstart	24%	24%	14%	18%	20%	100% (74)
Kursus afslutning	47%	30%	17%	1%	5%	100% (60)
6 mdr. efter afslutning	51%	33%	10%	3%	3%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg føler mig i stand til at tale om mit helbredsproblem/funktionsnedsættelse over for en arbejdsgiver, så det ikke bliver en forhindring ift. ansættelse.*

OPSAMLING PÅ SELVINDSIGT

Det foregående viser, at kursisternes selvindsigt både generelt og i forhold til deres fremtidige arbejdsliv styrkes gennem deltagelse i *Ban Vejen for Job*. Selvom mange deltagere i udgangspunktet vurderer, at de kender sig selv godt, fremgår det tydeligt, at kurset hjælper dem med at opnå en mere nuanceret forståelse af egne styrker, begrænsninger og behov i relation til arbejdsmarkedet. Flere oplever, at de får et sprog for deres funktionsnedsættelse og bliver bedre til at sætte ord på, hvordan den påvirker dem og ikke mindst, hvordan den ikke nødvendigvis er en barriere, men noget, der kan håndteres og forklares konstruktivt over for en arbejdsgiver. Derudover ser deltagerne ud til at få en skærpet fornemmelse for, hvilken type arbejde eller hvilke rammer, der passer bedst til dem, hvilket både kan styrke deres jobsøgningsstrategi og øge chancen for et mere bæredygtigt arbejdsliv. Som med selvtilliden er udviklingen i selvindsigt mest udpræget blandt kursister, der har fulgt forløb afholdt af SUMH.

Jobsøgningskompetencer

En målsætning med kurset er også, at kursisterne får viden om arbejdsmarkedet og konkrete jobsøgningskompetencer. Her viser spørgeskemaerne, at dette også sætter sig igennem i kursisternes selvvurderede kompetencer.

De selvvurderede jobsøgningskompetencer er målt igennem fire udsagn. Det første er mere generelt, og handler om, hvorvidt kursisterne ved hvad de skal gøre, for at forbedre deres muligheder for at få et job. Tabel 25 viser, at der før kurset en relativt stor del af kursisterne, der er uenige i dette udsagn: De ved ikke, hvad de skal gøre. Dette gælder 30 pct. af kursisterne, der er "meget uenige" i udsagnet. Efter kurset er kompetencefølelsen imidlertid øget. Her er det blot 2 pct., der er "meget uenige", og seks måneder senere gælder det fortsat blot 3 pct.

TABEL 25: FORSTÅELSE FOR AT FORBEDRE EGNE MULIGHEDER FOR JOB. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	6%	16%	22%	28%	28%	100% (32)
Kursus afslutning	37%	46%	17%	0%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	36%	36%	14%	9%	5%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	5%	15%	29%	20%	31%	100% (41)
Kursus afslutning	16%	39%	34%	8%	3%	100% (38)
6 mdr. efter afslutning	35%	18%	29%	18%	0%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	5%	15%	26%	23%	30%	100% (73)
Kursus afslutning	24%	42%	27%	5%	2%	100% (62)
6 mdr. efter afslutning	36%	28%	21%	12%	3%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg ved helt klart hvad jeg skal gøre for at forbedre mine muligheder for at få et job.*

Kompetencefølelsen ser ud til at stige mere blandt SUMH-kursisterne end blandt de kommunale: Hvor det før kurset blot er 22 pct. af SUMH-kursisterne, der ved hvordan de kan forbedre deres muligheder – er "meget" eller "lidt" enige i udsagnet – så er dette ved kursets afslutning steget til 83 pct. For de kommunale kursister er tallene henholdsvis 20 pct. og 66 pct.

Det næste udsagn spørger til, om kursisterne har en klar ide om, hvordan de skriver en ansøgning og et CV, der synliggør deres kompetencer. Som det fremgår af tabel 26, er 32 pct. enige (meget eller lidt) ved kursusstart. Ved kursets afslutning er andelen steget til 76 pct. og seks måneder efter er andelen 72 pct.

TABEL 26: SYNLIGGØRELSE AF KOMPETENCER IFM. ANSØGNING OG CV. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	19%	15%	25%	16%	25%	100% (32)
Kursus afslutning	42%	50%	0%	8%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	12%	76%	12%	0%	0%	100% (25)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	13%	17%	28%	17%	25%	100% (40)
Kursus afslutning	26%	39%	26%	8%	0%	100% (38)
6 mdr. efter afslutning	39%	11%	33%	6%	11%	100% (18)
ALLE						
Kursusstart	15%	17%	26%	17%	25%	100% (72)
Kursus afslutning	32%	44%	16%	8%	0%	100% (62)
6 mdr. efter afslutning	23%	49%	21%	2%	5%	100% (43)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg har en klar ide om, hvordan jeg skriver en ansøgning og et CV, så det synliggør mine kompetencer bedst muligt.*

Der sker for alle kursister en markant forbedring af kompetencefølelsen, men den er størst blandt de kursister, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH. Det er henholdsvis 92 pct. af SUMH-kursisterne og 65 pct. af de kommunale kursister, der ved kursets afslutning er "lidt" eller "meget" enige i, at de har en klar ide om, hvordan de får synliggjort deres kompetencer i en ansøgning og i et CV. For begge grupper er der tendens til, at denne oplevelse er aftagende seks måneder efter kursets afslutning, men med henholdsvis 88 pct. af SUMH-kursisterne og 50 pct. af de kommunale kursister, er der dog stadig tale om en stigning i sammenligning med kursusstart, hvor andelen er henholdsvis 34 pct. og 30 pct.

Tredje udsagn vedrører også ansøgning og CV, og handler om hvorvidt kursisterne ved, hvordan de skal synliggøre deres funktionsnedsættelse, uden at det bliver en barriere. Som det fremgår af tabel 27, så er det en udfordring for mange af kursisterne. Ved kursusstart er det hele 43 pct., der er "meget uenige" i, at de ved hvordan man gør dét, og blot 5 pct. der er "meget enige".

TABEL 27: SYNLIGGØRELSE AF AT FUNKTIONSNEDSÆTTELSE IKKE ER EN BARRIERE IFM. ANSØGNING OG CV. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	7%	10%	13%	23%	47%	100% (30)
Kursus afslutning	29%	54%	9%	8%	0%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	21%	50%	17%	8%	4%	100% (24)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	3%	16%	19%	21%	41%	100% (37)
Kursus afslutning	23%	40%	26%	8%	3%	100% (35)
6 mdr. efter afslutning	31%	0%	50%	6%	13%	100% (16)
ALLE						
Kursusstart	5%	13%	17%	22%	43%	100% (67)
Kursus afslutning	25%	46%	19%	8%	2%	100% (59)
6 mdr. efter afslutning	25%	30%	30%	8%	7%	100% (40)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg har en klar ide om, hvordan jeg skriver en ansøgning og et CV, så det synliggør at min funktionsnedsættelse/mit helbredsproblem ikke er en barriere.*

Men som det ligeledes fremgår, så stiger kompetencefølelsen efter gennemførelse af kurset. Her stiger de 5 pct. til 25 pct. og dette niveau fastholdes i opfølgningen seks måneder senere. Kun 3 pct. af de kommunale kursister er "meget enige" i udsagnet før kurset, men efter er dette steget til 23 pct. ved kursets afslutning og yderligere til 31 pct. seks måneder efter. Tilsvarende er det for SUMH-kursister steget fra 7 pct. til 29 pct. ved kursets afslutning og derefter faldet til 21 pct. seks måneder efter.

Det sidste udsagn vedrører kursisternes evne til at opbygge og vedligeholde netværk, der er relevante i forhold til job. Tabel 28 viser, at en stor andel svarer "hverken enig eller uenig". Det kunne tyde på, at det er et spørgsmål, som kursisterne har haft vanskeligt ved at forholde sig til. Den øvrige fordeling viser dog, at der er flere, der er uenige i, at de har den rette viden og redskaber til at opbygge netværk, end der er enige. Ved kursusstart er det 15 pct. af kursisterne, der er "meget" eller "lidt" enige i udsagnet, og ved kursusafslutning er det steget til 54 pct. Seks måneder senere er det dog faldet til 42 pct. Denne tendens ses både blandt SUMH-kursister og kommunale kursister.

TABEL 28: VIDEN OG REDSKABER TIL AT OPBYGGE OG VEDLIGEHOLDE JOBRELEVANTE NETVÆRK. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	3%	13%	29%	16%	39%	100% (31)
Kursus afslutning	22%	43%	26%	9%	0%	100% (23)
6 mdr. efter afslutning	16%	28%	36%	12%	8%	100% (25)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	8%	5%	24%	30%	33%	100% (37)
Kursus afslutning	21%	26%	35%	12%	6%	100% (34)
6 mdr. efter afslutning	31%	6%	38%	6%	19%	100% (16)
ALLE						
Kursusstart	6%	9%	26%	24%	35%	100% (68)
Kursus afslutning	21%	33%	32%	11%	4%	100% (57)
6 mdr. efter afslutning	22%	20%	36%	10%	12%	100% (41)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg har viden og redskaber til at opbygge og vedligeholde jobrelevante netværk.*

OPSAMLING PÅ JOBSØGNINGSKOMPETENCER

Samlet peger resultaterne på, at kursisternes oplevelse af egne jobsøgningskompetencer styrkes i løbet af kurset. Mange deltagere rapporterer, at de får konkrete værktøjer og strategier til at skrive CV og ansøgninger, til at identificere relevante job og til at benytte deres netværk mere aktivt i jobsøgningen. Kurset giver dem ikke alene viden om, hvordan man søger job, men også en tro på, at de faktisk kan gøre det og gøre det godt. Denne stigning i kompetencefølelse er især tydelig blandt SUMH-kursisterne. Samtidig viser opfølgningen seks måneder senere, at følelsen af mestring på dette område i nogen grad aftager over tid. De kvalitative interviews tyder på, at det for nogle kursister er vanskeligt at holde fast i de nye kompetencer uden yderligere støtte eller opfølgning, og nogle oplever, at usikkerheden langsomt vender tilbage.

Netværkskompetencer

Den sidste målsætning, vedrører kursisternes netværkskompetencer. Dette er i spørgeskemaerne målt gennem spørgsmålene: *Fra 0-10, hvor sandsynligt er det, at du ville tage kontakt til en nær person i din familie eller blandt dine venner, som måske kunne hjælpe dig til at få et arbejde?* samt *Hvor sandsynligt er det så, at du ville tage kontakt til en mere perifer bekendt i dit netværk, som måske kunne hjælpe dig til at få et arbejde?* Som det fremgår af de følgende tabeller, så stiger kursisternes mod på at tage kontakt til personer i deres netværk efter, at kurset er gennemført, men som det også fremgår, er modet faldet igen seks måneder senere.

TABEL 29: KONTAKT TIL NÆR PERSON. GENNEMSNIET PÅ SKALA 0-10.

	Kursusstart	Kursusafslutning	6 mdr. efter afslutning
SUMH-kursister	4,9	7,9	5,8
Kommunale kursister	3,9	7,7	5,2
Alle	4,3	7,8	5,4

Note: Spørgsmålsformulering: *Fra 0-10, hvor sandsynligt er det, at du ville tage kontakt til en nær person i din familie eller blandt dine venner, som måske kunne hjælpe dig til at få et arbejde?*

Tabel 29 viser kursisternes gennemsnitsscore på en skala fra 0 til 10, hvor 0 betyder, at det er "meget usandsynligt", at de ville tage kontakt til en nær person i familien eller blandt venner, som måske kunne hjælpe dem med at få et arbejde, mens 10 betyder, at det er "meget sandsynligt". Som det fremgår, så stiger gennemsnittet ganske markant fra kursusstart til kursusafslutning – fra 4,3 til 7,8 – men seks måneder senere er det faldet til 5,4. Der er ikke den store forskel på kursisterne, men dem, der har fulgt et kursus afholdt af en af samarbejdskommunerne, er mere tilbageholdende med at tage kontakt.

TABEL 30: KONTAKT TIL PERIFER BEKENDT. GENNEMSNIET PÅ SKALA 0-10.

	Kursusstart	Kursusafslutning	6 mdr. efter afslutning
SUMH-kursister	3,8	6,8	4,3
Kommunale kursister	3,2	7,5	4,7
Alle	3,5	7,2	4,5

Note: Spørgsmålsformulering: *Hvor sandsynligt er det så, at du ville tage kontakt til en mere perifer bekendt i dit netværk, som måske kunne hjælpe dig til at få et arbejde?*

Samme mønster ses i forbindelse med mere perifere bekendte i tabel 30. Her er tilbageholdenheden generelt større. Mere end hver fjerde – 27 pct. – har ved kursusstart angivet, at det er "meget usandsynligt", og gennemsnittet på skalaen er blot 3,5. Også her stiger det betydeligt lige efter kurset, for så at falde igen ved opfølgningen seks måneder senere.

OPSAMLING PÅ NETVÆRKS KOMPETENCER

Kurset ser også ud til at styrke deltagernes forståelse af og evne til at bruge netværk i deres jobsøgning. Mange kursister bliver opmærksomme på, at de allerede har relevante kontakter, de kan trække på, og de lærer, hvordan netværk kan være en genvej til arbejdsmarkedet. Dog viser evalueringen, at netop netværk er et område, hvor virkningen tilsyneladende aftager. Effekten er også her tydeligst blandt kursister, der har fulgt et forløb afholdt af SUMH.

Afklaring

Som det også vil fremgå af den kvalitative analyse, har en del af kursisterne ikke har gjort sig de store overvejelser om, hvad de kunne tænke sig og hvad der er realistisk for dem. En vigtig del af kursets formål er at hjælpe dem med at blive mere afklarede.

TABEL 31: FORSTÅELSE AF HVILKE TYPER JOB MAN ØNSKER. I PCT. (N).

	Meget enig	Lidt Enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	I alt
SUMH-KURSISTER						
Kursusstart	22%	9%	15%	30%	24%	100% (33)
Kursus afslutning	4%	12%	4%	33%	45%	100% (24)
6 mdr. efter afslutning	4%	9%	14%	14%	59%	100% (22)
KOMMUNALE KURSISTER						
Kursusstart	19%	23%	9%	26%	23%	100% (43)
Kursus afslutning	15%	12%	18%	18%	38%	100% (34)
6 mdr. efter afslutning	0%	23%	35%	12%	30%	100% (17)
ALLE						
Kursusstart	20%	17%	12%	28%	24%	100% (76)
Kursus afslutning	10%	12%	12%	24%	42%	100% (58)
6 mdr. efter afslutning	3%	15%	23%	13%	46%	100% (39)

Note: Spørgsmålsformulering: *Jeg aner ikke, hvilke typer af job jeg gerne vil have.*

Som det fremgår af tabel 31, er 24 pct. af kursisterne ved kursets start "meget uenige" i udsagnet: *Jeg aner ikke, hvilke typer af job jeg gerne vil have.* Ved kursets afslutning er denne andel steget til 42 pct., og yderligere til 46 pct. efter seks måneder. Sidstnævnte trækkes dog primært af SUMH-kursisterne. Blandt dem, stiger andelen fra 24 pct. til 45 pct. – og til 59 pct. seks måneder efter kursets afslutning. For de kommunale sker der en stigning fra 23 pct. til 38 pct. ved kursets afslutning – men det falder til 30 pct. seks måneder senere. Samlet indikerer det dog, at kursisterne får en bedre forståelse af, hvad de gerne vil, og at denne oplevelse er vedvarende.

OPSAMLING PÅ AFKLARING

Evalueringen viser, at Ban Vejen for Job bidrager væsentligt til deltagernes afklaring i forhold til job og uddannelse. Mange kursister bliver undervejs mere bevidste om deres egne ressourcer, interesser og begrænsninger – og hvad de ønsker at arbejde hen imod. Dette afspejles også i de kvalitative interviews. Særligt deltagerne på SUMH-afholdte kurser giver udtryk for, at de føler sig mere afklarede efter forløbet, både når det gælder deres fremtidige muligheder og hvad der skal til for at komme videre.

Variationer i virkningen

Som analysen har vist, har kursisterne udviklet sig på de gennemgåede målsætninger for kurset. Dette afsnit undersøger, om der er variationer i, hvem der har oplevet størst udvikling. Til dette formål er der beregnet en gennemsnitlig score for hver kursist baseret på deres placering på de 17 spørgsmål, der måler henholdsvis generel og jobrelevant selvtillid, generel og jobrelevant selvindsigt, jobsøgningskompetencer samt netværkskompetencer. De fleste spørgsmål er målt på en skala fra 1 (meget enig) til 5 (meget uenig). Netværksspørgsmålene skiller sig dog ud, og er derfor blevet omkodet, så de følger samme skala. For hver kursist er der beregnet en gennemsnitsscore for samtlige spørgsmål både ved kursusstart og kursusafslutning (6 måneders opfølgningen udelades her grundet det lave antal besvarelser). Denne score rangerer fra 1 til 5, hvor en højere værdi indikerer en mere positiv udvikling. Ved at beregne forskellen mellem en kursists gennemsnitlige score før og efter kurset, kan vi få indsigt i, hvem der har oplevet den største udvikling. Dette fremgår af nedenstående tabel 32, der viser gennemsnittene opdelt på forskellige grupper.

TABEL 32: GENNEMSNITLIG UDVIKLING (1-5) FORDELT PÅ GRUPPER.

	Gennemsnit ved kursusstart	Gennemsnit ved kursusafslutning	Forskel i gennemsnit
KURSUSAFHOLDER			
SUMH	2,92	4,13	1,21
Kommunal	2,87	3,72	0,85
KØN			
Kvinder	2,88	3,76	0,88
Mænd	2,93	4,10	1,17
ALDER			
25 år eller derunder	2,86	3,98	1,12
Over 25 år	2,93	3,83	0,90
FUNKTIONSNEDSÆTTELSE			
Fysisk handicap eller sygdom	2,94	4,10	1,16
Psykisk eller kognitivt handicap	2,88	4,04	1,16
Begge dele	2,88	3,72	0,84
UDDANNELSE			
Folkeskole	2,85	3,89	1,04
Ungdomsuddannelse	2,90	3,86	0,96
Erhvervsuddannelse	3,01	3,95	0,94
ALLE	2,89	3,90	1,01

Som det fremgår af tabellen, er kursisternes gennemsnitsscore steget fra 2,89 til 3,90 fra kursets start og til dets afslutning, det vil sige en gennemsnitlig stigning på 1,01. Som det også fremgår, er stigningen imidlertid ikke lige stor for alle grupper. I overensstemmelse med de foregående analyser er det tydeligt, at udviklingen er mest markant blandt de kursister, der har fulgt et kursus afholdt af SUMH. For denne gruppe er stigningen i gennemsnittet 1,21, mod 0,85 blandt dem, der har fulgt et kommunalt afholdt kursus.

Også når der ses på køn, er der en tydelig forskel: Som det kan aflæses, er stigningen for mandlige kursister på 1,17 mod 0,85 blandt kvindelige kursister. Stigningen er også større blandt de kursister, der er 25 år eller yngre i sammenligning med dem, der er over 25 år.

Mere markant er forskellen, når udviklingen i gennemsnittene opdeles på funktionsnedsættelse. Som tabellen viser, så er den gennemsnitlige stigning 1,16 blandt dem, der kun har et fysisk handicap eller sygdom – og det samme for dem, der kun har et psykisk eller kognitivt handicap. Den mindste udvikling ses således blandt dem, der har begge dele.

Ses der afslutningsvist på uddannelse, så ser dette ikke ud til at gøre den store forskel i forhold til den gennemsnitlige udvikling. Som det fremgår, scorer kursister med en kompetencegivende uddannelse lidt højere ved kursets start – men der er ikke større virkning at spore, når der kigges på gennemsnit ved kursets afslutning.

OPSAMLING PÅ VARIATIONER I VIRKNINGEN

Gennemsnitsscoren på det samlede mål for kursisternes udvikling viser en samlet stigning fra 2,89 til 3,90, men som det er fremgået, varierer stigningen mellem forskellige grupper. De største fremskridt ses blandt kursister, der har fulgt kurset afholdt af SUMH, samt blandt mænd og de yngre deltagere (25 år eller yngre). Der er også forskel afhængig af funktionsnedsættelse, hvor personer med kun fysisk eller psykisk/kognitivt handicap har den største udvikling, mens de personer med begge former for handicap har den mindste udvikling. Uddannelse synes derimod ikke at have stor betydning for udviklingen.

Jobsituationen seks måneder efter kursusafslutning

Et centralt spørgsmål, der står tilbage, er, om kurset har haft betydning for, at deltagerne er kommet ud af deres ledighed og i enten job eller uddannelse. Ses der således på, hvor de befinder sig seks måneder efter kurset, så er det 16 ud af de 38 kursister, der har besvaret det sidste skema, der er i en form for beskæftigelse eller i uddannelse. Tabel 33 viser, at 30 pct. af dem er i en form for beskæftigelse, og 12 pct. er i uddannelse.

TABEL 33: BESKÆFTIGELSESSITUATIONEN SEKS MÅNEDER EFTER KURSUSAFSLUTNING FORDELT PÅ KURSUSTYPE. I PCT. (N).

	SUMH-kursister	Kommunale kursister	Alle
Lønmodtager fuldtid	4%	17%	11%
Lønmodtager deltid	10%	12%	11%
Fleksjobber	14%	0%	8%
Under uddannelse	19%	6%	12%
Ressourceforløb og jobafklaringsforløb	10%	6%	8%
Ledig	43%	59%	50%
I alt	100% (21)	100% (17)	100% (38)

Note: Spørgsmålsformulering: Hvad er din nuværende beskæftigelsessituation? Seks kursister har svaret "andet" – fem SUMH-kursister og én kommunal kursist. Ydermere har én kommunal kursist svaret "ved ikke". Disse respondenter er udeladt af analysen.

Tabellen viser også, at 29 pct. af de kommunale kursister er lønmodtagere (fuldtid eller deltid) 6 måneder efter kursets afslutning, mod 14 pct. af SUMH-kursisterne. Til gengæld er flere i fleksjob blandt SUMH-kursisterne (14 pct.), hvilket ikke gælder nogen af de kommunale kursister (0 pct.). Der er også flere SUMH-kursister, der er under uddannelse (19 pct. mod 6 pct. blandt de kommunale kursister). Der er således i alt 42 pct. af deltagerne som enten er i arbejde eller uddannelse seks måneder efter kurset. Det gælder henholdsvis 47 pct. af SUMH-kursisterne og 35 pct. af de kommunale kursister. Seks måneder efter kurset er hhv. 10 pct. af SUMH-kursisterne i ressourceforløb og jobafklaringsforløb og 43 pct. er ledige. Det glæder tilsvarende for hhv. 6 pct. og 59 pct. af de kommunale kursister.

OPSAMLING PÅ JOBSITUATIONEN SEKS MÅNEDER EFTER KURSUSAFSLUTNING

Samlet viser denne analyse, at 42 pct. af kursisterne er i en form for beskæftigelse eller i uddannelse seks måneder efter kursets afslutning. Uden en kontrolgruppe er det naturligvis vanskeligt at kvantificere kursets virkning på kursisternes beskæftigelsessituation, da vi ikke ved, hvordan den ville have udviklet sig uden kurset. Men den positive virkning af kurset på beskæftigelsessituationen understøttes både af den viste udvikling på de målte parametre og af de indsigter, der fremkommer i den kvalitative analyse i det følgende afsnit.

KVALITATIV ANALYSE

Denne analyse vil give et kvalitativt blik på og kontekstualisering af de kvantitative resultater. Den tager udgangspunkt i en grundig analyse af de seks interviews, der er gennemført med syv kursusedtagere fra et af kursusholdene i projektet. Først gives der en kort introduktion til de interviewede kursister og deres forventninger til og oplevelse af kursusforløbet. Dernæst undersøges de indre barrierer, som kursisterne står overfor, efterfulgt af en analyse af, på hvilken måde kurset har hjulpet dem til at adressere disse barrierer. Til sidst analyseres det, hvor kursisterne står i dag. Det kan give en forståelse for, hvorvidt og hvordan de redskaber og erkendelser, de har opnået gennem kurset, fortsat har betydning i deres liv, samt for de elementer, der kan understøtte eller udfordre en varig udvikling for dem. Igennem kvalitativ analyse af kursisters egne ord, er det således formålet at opnå et dybere indblik i deres livssituation som unge med funktionsnedsættelser og de udfordringer, de står overfor, samt hvordan de oplever og navigerer i deres hverdag. Dette kan give en forståelse for de komplekse dynamikker, der er på spil for målgruppen, samt indblik i, hvordan kurset virker.

Analysen er tematisk og fokuserer på det, der træder tydeligst frem som betydningsfuldt for kursisterne. De udvalgte temaer afspejler de mest gennemgående mønstre som belyser de centrale dynamikker i kursisters udvikling, både i forhold til de barrierer, de oplever, og det, kurset har givet dem. Da de unges oplevelser naturligvis er både individuelle og komplekse, indeholder interviewene naturligvis langt flere nuancer og aspekter, end det er muligt at medtage her. Analysen søger derfor ikke at give et udtømmende billede af alle erfaringer, men snarere at fremhæve de mest væsentlige temaer, der kan bidrage til en dybere forståelse for målgruppens udfordringer og kursets betydning.

KURSUSDELTAGERNE OG DERES VURDERING AF KURSET

Gruppen af interviewede udgør størstedelen af det kursushold, som var genstand for det kvalitative studium. Der var nogle stykker, der ikke ønskede at deltage i interview, hvilket naturligvis blev respekteret. I sammenligning med tidligere kursushold, beskriver underviserne dette hold som relativt homogent, idet kursusedtagerne alle er i begyndelsen af 20'erne og kun få har afsluttet en ungdomsuddannelse. Det er også et hold, der har haft det godt sammen socialt, og som er kommet godt ud af det med hinanden. Dette genfortælles også af de unge selv, som i interviewene bekræfter, at de har haft en positiv oplevelse med kurset. På afslutningsdagen giver alle udtryk for, at forløbet har været givende for dem, og at de har udviklet sig både personligt og fagligt. Selvom deres oplevelser og refleksioner varierer, er der en gennemgående fortælling om, at kurset har haft en betydelig indflydelse på deres tro på egne evner, deres forståelse for deres funktionsnedsættelse samt deres jobsøgningskompetencer. På hver sin måde, og med deres egne ord, beskriver de, hvordan kurset har hjulpet dem. Det kommer f.eks. til udtryk igennem nedenstående citater:

KURSIST 3: "Jeg er kommet ud med meget mere fra kurset, end hvad jeg kom ind med. Altså, jeg synes, det har rykket os alle sammen rigtig meget. Hvis man ser på det udefra. Altså, vi alle sammen kom jo ind, og så sad vi jo alle sammen sådan her. Tør I at gå til en jobsamtale? Der var der jo ikke nogen af os, der turde. Og i går, så spurgte de jo rundt, og alle sammen havde intet problem med at tage til jobsamtale."

KURSIST 2: "Altså, det der har været i det her er... Jeg synes virkelig, der er blevet flyttet nogle grænser for virkelig mange af dem, der har siddet herinde [...] Inklusiv mig selv."

KURSIST 5: "Jeg var ligesom også skeptisk i starten [...] Men det gik. Ja, det var rigtig fint, og de var søde. Og man kunne godt mærke, at de var vant til folk med udfordringer, så de håndterede os jo. De var forstående overfor det hele"

KURSIST 7: "Jeg har lært en masse ved holdet. Jeg har lært, hvordan andre folk ser en. Og jeg har lært, at folk åbner mig mere op for mig selv."

KURSIST 4: "Øjenåbner" er et godt ord for det [...] Man har ikke altid tænkt på det positive, der er ved én. Man har øvet sig i: "jeg kan ikke finde ud af dét, jeg er ikke så god til dét". Så endelig at skulle se på, at der faktisk også er noget positivt... "

Citaterne viser, at kursusedtagerne oplever kurset som både givende og udviklende, særligt inden for de områder, der har været i fokus under forløbet, hvilket stemmer overens med de kvantitative resultater. Der er en enkelt af de syv interviewede (Kursist 1), som ikke har haft noget særligt udbytte af kurset. Vedkommende lægger i interviewet heller ikke skjul på, at motivationen ikke var stor:

KURSIST 1: "Jeg magter det ikke. Altså, jeg har bare ikke nogen motivation til det, fordi det er jo ikke ligefrem fordi, jeg har brændt for at gå på den skole. Jeg har ikke nogen motivation til at gå på den skole eller have brændt på nogle af mine jobs, så det er sådan..."

De øvrige interviewede deltagere beskriver en betydningsfuld udvikling i deres selvtillid og kompetencer. Flere fremhæver, hvordan kurset ikke kun har givet dem praktiske færdigheder som CV-skrivning og jobsamtaletræning, men også har ændret deres syn på sig selv. Som et af citaterne også viser, så bliver de hjulpet med at skifte fokus fra begrænsninger til styrker. Den praksisnære tilgang og den positive feedback har spillet en central rolle, idet konkrete succesoplevelser tilsyneladende har styrket kursusedta-

gernes motivation og mod på at søge job. Samtidig har de sociale aspekter for flere af de interviewede, bidraget til større selvsigt og en mere åben tilgang til omverdenen. Flere af dem understreger, hvordan underviserne skabte et trygt læringsmiljø, hvor de blev mødt med forståelse og anerkendelse.

DE INDRE BARRIERER: HVAD DE BESTÅR AF, OG HVORDAN DE FORMES

Citaterne ovenfor giver også et fingerpeg om de udfordringer, som de unge kursusedtagere kæmper med, og som udgør barrierer for dem. Når interviewene gennemgås med fokus på de indre barrierer, træder bestemte temaer tydeligt frem. De afspejler de udfordringer, kursisterne møder både i deres egne selvopfattelser og i mødet med omverdenen. For at få et dybere indblik i, hvorfor de unge kan have svært ved at komme videre i deres liv, fokuseres der på tre overordnede temaer, der belyser de mest gennemgribende dynamikker i deres udvikling. Dette giver et grundlag for at identificere de væsentligste hindringer, som kurset arbejder på at nedbryde.

En negativ selvforståelse

En af de mest markante tematikker, som både fremhæves i kurset og som genfindes blandt de interviewede kursister, er den negative selvforståelse, som mange unge med funktionsnedsættelser kæmper med. I den kvantitative del stod det klart, at langt fra alle kursister har stor selvtillid, både generelt og i forhold til deres muligheder på arbejdsmarkedet, men det negative syn på dem selv, træder endnu tydeligere frem under interviewene.

Selvom ikke alle sætter mange ord på deres selvopfattelse, står det igennem samtalerne klart, at netop troen på sig selv – og erkendelsen af, at de faktisk har kompetencer og ressourcer – er noget af det vigtigste, de har taget med sig fra kurset. Flere beskriver, hvordan de tidligere har set sig selv i et negativt lys, hvor deres begrænsninger har overskygget deres styrker:

KURSIST 4: "Det er meget den der: Det kan jeg ikke. Det har jeg ikke prøvet før. Det er nyt. Det er forfærdeligt. Og så er noget bare helt lukket inde i dig."

KURSIST 7: "Det er fedt, at der er blevet sat fokus på, at man er god nok, om man har en funktionsnedsættelse eller ej!"

KURSIST 6: "Jeg har tænkt meget negativt om mig selv, hvilket er vendt helt på hovedet nu. Så nu tænker jeg meget positivt om mig selv og om de her omgivelser. Så jeg tager alle de negative ting, og så prøver jeg at vende det på hovedet. Og se, hvad jeg egentlig kan gøre ved det. Og kan jeg gøre noget ved det, så vil jeg bruge det til et område."

KURSIST 3: " Vi alle sammen kom derfra – i hvert fald efter, hvad jeg har observeret – inklusiv mig selv, kom derfra med meget mere selvtillid, end hvad vi kom ind med. Altså, vi sad jo alle sammen, sådan nogle små sammenkrøllede rosiner over på hver vores stol. Og det er ligesom om vi alle sammen bare kom derud med en, at jeg kan fandeme godt-agtigt"

En central del af den negative selvforståelse, mange unge med funktionsnedsættelser kæmper med, handler om, at de bærer på en historie og selvfortælling om at være anderledes. Flere beskriver dette – og en af dem sætter ord på, hvordan det har været kilde til stor frustration:

KURSIST 5: " Da jeg var barn, der kunne jeg overhovedet ikke have det [diagnosen]. Der var jeg træt af det, fordi jeg var jo klar over, at jeg var anderledes. Og jeg hadede det. Jeg har jo skreget så mange gange, hvorfor kan jeg ikke bare være ligesom alle andre?"

Som citatet vidner om, så er oplevelsen af at være anderledes tæt knyttet til deres funktionsnedsættelse, men den er også er formet af den måde, de er blevet mødt af omgivelserne gennem deres liv. For mange har det at være anderledes således ikke blot været en følelse, også et perspektiv, de ser sig selv igennem, som er blevet indlejret i dem igennem gentagne oplevelser af afvisning, misforståelser og mobning:

KURSIST 3: "Men det er jo meget den der med, at jeg hele mit liv, siden jeg var helt lille, altså, mange af os har jo bøvlet med mobning, og det er jo også meget det, der nok har gjort, at vi ligesom bare har lukket os inde i os selv. [...] Jeg skulle ikke ud, jeg skulle fandeme ikke snakke med nogen, fordi jeg var blevet afvist så mange gange som barn, at jeg bare var sådan: Jamen, det bliver jeg sikkert igen. [...] Når man bliver afvist hele livet, så er det jo det med: Jamen jeg er også bare for meget – trækker mig bare over i hjørnet, agtigt."

KURSIST 4: "Jeg har altid præsenteret mig meget med, at jeg har angst. Jeg er bange for ting på sådan lidt forskellige måder. For det meste, så er det sådan social angst. Så jeg er bange for at snakke med folk, især folk, jeg ikke rigtig kender så meget. Det er sådan lidt, hvordan skal man lige snakke med dem? Hvordan opfatter de mig? Og det kommer fra, at jeg er tidligere mobbeoffer for virkelig grov mobning i folkeskolen og lidt i børnehaven, hvor de sagde, at jeg var tyk og grim og dum og alle de der ting, som måske ikke rigtig har passet, fordi jeg føler egentlig, at jeg er ret god. Jeg er ret fin og klog".

Citaterne viser, at flere af de interviewede har oplevet, at deres anderledeshed er blevet fremhævet negativt af omverdenen, hvilket over tid har formet deres selvbillede og forstærket negative forestillinger om deres egne evner. Denne proces kan forstås som *internaliseret ableisme* (Campbell, 2008; Falster, 2024), hvor de unge begynder at tro på og acceptere de negative stereotyper og fordomme, de er blevet mødt med. Det kan resultere i lavt selvværd, håbløshed og en tendens til social tilbagetrækning. Kursist 3 beskriver f.eks., hvordan gentagne afvisninger har skabt en forventning om, at netop afvisning er det mest sandsynlige udfald i sociale interaktioner. Dette kan føre til, at de unge udvikler en forsvarsmekanisme, hvor de undgår nye situationer for ikke at risikere endnu en negativ oplevelse. Således svækker internaliseret stigma ikke kun deres tro på egne evner, men også deres handlekraft og mod til at gribe nye muligheder.

Denne proces er central for at forstå, hvorfor vejen mod uddannelse og job for denne målgruppe ofte er præget af komplekse udfordringer. Her udgør de internaliserede begrænsninger, der kan opstå som følge af gentagne oplevelser af stigmatisering og afvisning, en væsentlig barriere. Når negative forestillinger om egne evner bliver en del af selvforståelsen, kan det påvirke handlemuligheder og begrænse troen på, at beskæftigelse er en realistisk mulighed. Her tyder interviewene på, at et centralt udbytte af kurset er en mere grundlæggende ændring i deltagernes selvforståelse. Ved at skabe et rum, hvor de unge kan få øje på deres styrker og udviklingspotentialer, har kurset været med til at skubbe til den internaliserede tvivl på egne evner, som ellers har præget mange af deres erfaringer.

Hverdagen som udfordring

En anden væsentlig barriere, der påvirker de unge kursister, er de udfordringer, de møder i deres daglige liv, som ofte er tæt knyttet til deres funktionsnedsættelse. Mange af de unge oplever almindelige hverdagsting som overvældende og krævende. Hvad der for en anden person måske virker som en simpel opgave, kan for dem være en kompleks proces bestående af flere trin, hvilket gør det både fysisk og mentalt udmattende:

KURSIST 5: Hvad var det, jeg skulle? Mister lige fokus. Og ikke mere end én ting. Så sagde du andet – så var det væk igen [...] Jeg har jo tusind andre ting i hovedet konstant, da mit hoved ikke kan finde ud af at stå stille. Det kan være rimelig trættende også i længden. Det er heldigvis blevet meget bedre nu [...] Men det er også derfor, at når jeg vågner sent, så kan jeg ikke komme ud af sengen. De fleste tager jo bare lidt tøj på og skynder sig ud ad døren. Jeg kan ikke bryde den rutine, jeg har med at stå op, tage tøj på, spise morgenmad, ud på badeværelset og så ud ad døren.”

KURSIST 3: "Og så har jeg jo brug for de der fem minutters pause en gang imellem, fordi som jeg plejer at sige; min hjerne skal lige reboote sig en gang imellem. For ellers mister jeg overblikket og lige pludselig, så står jeg bare og stirrer ud i luften [...] Så kan jeg ingenting

KURSIST 4: "Det er fordi, mit hoved har det med at overreagere på, hvor meget energi jeg skal bruge på forskellige steps. Så hvis der nu er tre steps, så er mit hoved sådan lidt, aah, det der step, det er hårdt. Det har vi ikke rigtig lyst til at lave. Og det næste. Og det næste step har også lidt meget energi. Hvor hvis der nu kun havde været ét step, så er mit hoved sådan lidt, aah, det er ligegyldigt"

De opgaver, der for de fleste virker naturlige og rutineprægede – som at gå i bad, rydde op eller lave mad – bliver for de unge til store udfordringer, som kræver betydelige ressourcer. En kursist fortæller:

KURSIST 3: "De der basic tasks, som husk at passe tænder, gå i badet og rydde op og vaske op og lave mad. Det er alt det, der er svært, fordi der er så mange opgaver i det. Altså, jeg kan jo ikke bare gå i bad og slappe af. Så at gå i bad er en opgave for mig på en eller anden måde"

Denne oplevelse af daglige opgaver som værende uoverskuelige og ressourcekrævende gør det svært for flere af de unge at komme i gang med aktiviteter, som de ellers gerne ville udføre. En kursist forklarer:

KURSIST 5: "Jeg har ekstremt svært ved at sætte i gang. Så er det ikke et problem at gøre ting, men at komme i gang er et problem. Det er den, der er svær at komme i gang med – og det holder os lidt tilbage"

For de interviewede er der hindringer på vejen, der betyder, at de ofte ikke kan følge med deres jævnaldrende, der ikke oplever de samme udfordringer. Denne oplevelse af at være forsinket i forhold til deres kammerater er en stor belastning og forstærker følelsen af ikke at kunne leve op til samfundets forventninger.

Samtidig beskriver nogle af de interviewede, hvordan de ikke altid får den forståelse og støtte, de har brug for fra deres omgivelser. Dette gælder også i mødet med beskæftigelsessystemet. Der er flere, der beskriver gode sagsbehandlere, med forståelse for dem og deres funktionsnedsættelse, men der er også nogen, der føler, at de bliver mødt med skepsis, når de beskriver deres udfordringer. De oplever, at hverdagsudfordringer som at komme ud ad døren, møde til tiden eller overskue en hel arbejdsdag ikke altid bliver anerkendt som legitime begrænsninger. De har derfor følt sig misforstået af systemet. Som tre af de interviewede udtrykker det:

KURSIST 3: "Så snart du siger: Jeg er kontanthjælpsmodtager eller på uddannelseshjælp, så nasser du bare på systemet og er doven [...] Og så er det sådan en helt, jeg siger det ikke for sjov, at jeg ikke kan"

KURSIST 2: "Jeg er jo godt klar over, at sagsbehandlerne burde være på min side, men jeg har også meget oplevet her i kommunen, at det er der store bekymringer om, hvor dyrt det er for dem at være på min side hele tiden"

KURSIST 5: "Jeg var ligesom også skeptisk i starten [...] det måtte absolut ikke minde om skolen [...] Jeg har det så dårligt med skoler [...] folkeskolen var ikke det fedeste sted. Jeg lavede kun ballade. Og de kunne ikke håndtere mig. Med min ADHD og det."

En del af dette skyldes også, at de unge kan have svært ved at kommunikere, hvorfor de ikke kan imødekomme samfundets krav. Interviewene vidner om, hvordan mange af de unge ikke har et sprog for deres situation. De kan ikke formulere klart, hvorfor de har svært ved at navigere i systemets krav og leve op til de forventninger, der stilles til dem. Samlet kan dette forstærke oplevelsen af at stå alene med problemerne, og den oplevede manglende forståelse fra omverden kan yderligere bidrage til den negative selvforståelse, hvor de unge begynder at tvivle på, om deres udfordringer er legitime.

Fremtid uden klarhed

Igennem interviewene træder det klart frem, at de unges udfordringer ikke blot skyldes deres funktionsnedsættelse, men i høj grad opstår i et komplekst samspil mellem et negativt selvbillede, manglende tro på sig selv og egne kompetencer samt en mangel på overskud i hverdagen. Det er ikke nødvendigvis noget, mange af deltagerne direkte kan sætte ord på, men når interviewene analyseres i sin helhed, bliver det tydeligt, hvordan disse elementer skaber en umiddelbar barriere for, at de kan engagere sig i tanker om deres fremtid.

Når hverdagen i sig selv er ressourcekrævende – og for nogen en kamp om at håndtere basale udfordringer – forsvinder muligheden for at rette blikket fremad. Deres fokus og energi rettes mod at navigere i daglige krav og overkomme selv små forhindringer, hvilket efterlader meget lidt mentalt overskud til at overveje eller drømme om langsigtede mål som uddannelse eller beskæftigelse. En af de interviewede kursister, som havde ord for sin situation, beskriver sit skoleforløb og videre færd i systemet:

KURSIST 5: "Jeg fik jo bare at vide, at jeg skulle være i skole. Men så var det, det jeg var. Og hvad meningen var med det, eller hvad fanden man skulle, det anede jeg ikke [...] Der var jeg, fordi jeg skulle være der. Og det kunne jeg jo mærke, da jeg kom på efterskole, for der blev også stillet spørgsmål med uddannelse og det, hvor jeg var sådan: Ja, jeg kan da ikke. Jeg anede det ikke. Og det har jeg stadigvæk i lang tid ikke kunne. Så det har været svært. Og når de [jobcenteret] har skulle finde praktik til mig, så var det jo sådan, hvad vil du gerne? Ja, jeg aner det ikke. Fordi når jeg ikke har prøvet tingene, så ved jeg ikke, hvad jeg vil og ikke vil"

Citatet vidner om, hvordan nogle unge med funktionsnedsættelser ikke indgår på samme vilkår i dannelsesprocessen som deres jævnaldrende. Mange har været til stede i forskellige sammenhænge – som skole eller institutioner – mere af pligt end af interesse, uden at kunne se meningen med deres deltagelse. Her giver interviewene også indtryk af, at det ikke er alle de interviewede, der er vokset op med, at der var hjælp og sparring i forhold til at udvikle mål og drømme. Der tegnes et billede af, at det ikke er alle familier, der er lige ressourcestærke, og hvor der kan være andre udfordringer – og det kan have betydning for overskuddet til at fokusere på og hjælpe med at motivere de unges drømme om uddannelse og beskæftigelse.

Samlet peger det på, at de unge kan have svært ved at udvikle en følelse af retning og mulighed for fremtiden. Som det også skal fremgå af det følgende afsnit, tyder interviewene på, at dette er noget, som kurset har været med til at konkretisere for dem.

KURSETS VIRKNING

Ban Vejen for Job har været en positiv oplevelse for de interviewede unge. I deres fortællinger fremhæver de, hvordan kurset har bidraget til deres udvikling – især ved at styrke deres tro på sig selv. Mange af deltagerne har tidligere haft lav selvtillid og tvivl om deres egne evner, men kurset har givet dem en følelse af, at de faktisk har noget at bidrage med. Denne øgede tiltro til deres egne evner har været afgørende for deres motivation og engagement i at tage skridt mod både uddannelse og beskæftigelse. Tidligere undersøgelser viser, at selvtillid er afgørende for succes med jobsøgning, men at mange personer med handicap mangler selvtillid og tro på egne evner (Thuesen & Salado-Rasmussen, 2020). For at forstå, hvordan denne udvikling sker, er det nødvendigt at dykke ned i de mekanismer, der muliggør forandringen. I den følgende analyse fokuseres der på de centrale aspekter i denne proces, som de kommer til udtryk blandt de interviewede.

Forståelse for funktionsnedsættelsen

For det første fortæller de interviewede kursusedtagere, at de igennem kurset får en bedre forståelse for deres egen funktionsnedsættelse, hvilket giver dem indsigt i både deres styrker og de udfordringer, de står overfor. Mange af de unge har tidligere oplevet deres funktionsnedsættelse som en barriere, der skabte distance til arbejdsmarkedet, men kurset hjælper dem med at sætte ord på deres behov og kompetencer, hvilket giver dem en ny måde at anskue deres egen situation på.

For flere af de interviewede deltagere har det været svært at sætte ord på deres funktionsnedsættelse og forklare, hvad den betyder for dem – både over for sig selv og over for andre. Af interviewene kan det tolkes, hvordan de gennem kurset har fået en større forståelse for, hvordan funktionsnedsættelsen påvirker deres hverdag. Samtidig har de fået en større accept af deres egne behov og begrænsninger, hvilket gør det lettere for dem at stå ved og kommunikere dem.

KURSIST 3: "Jeg har jo lært at udtrykke mine skånebehov. Jeg glemmer det stadigvæk en gang imellem, men sådan er det. Jeg har også lært, hvad mine symptomer er, når jeg løber tør for energi, og hvordan jeg håndterer dem. Jeg har i hvert fald fået en del mere selvtillid, når det kommer til min funktionsnedsættelse og min sygdom generelt. Også fordi man lærer at kommunikere det. Så bliver det heller ikke lige så skræmmende længere."

KURSIST 7: "[kurset har, red.] givet mig mere åben erfaring på, hvordan jeg kan hjælpe med min ordblindhed... og min sociale angst. Hvordan jeg kan arbejde med det. [...] Jeg har fundet ud af, at hvis jeg får et arbejde, så kan jeg godt bruge en personlig assistent eller en mentor, som jeg måske kan snakke 10-15 minutter om morgenen med. I forhold til at finde ud af hvad min dag går ud på. Jeg skal have en liste af opgaver. Og så skal jeg måske, hvis det bliver for meget med kunderne, der kommer over spørgsmålet, så skal jeg have 5 min. pause. Men jeg har også fundet ud af, at hvis jeg får mit eget lille område af arbejde, så vil jeg også gøre mere ud af det."

KURSIST 2: "Det har givet mig en meget bedre idé, i forhold til... ja, hvad der er normalt af skånebehov. Det talte jeg med [underviser] om... Fordi jeg kan ikke arbejde så mange dage."

KURSIST 4: "Jeg har i hvert fald fået en del med selvtilliden, når det kommer til min funktionsnedsættelse og min sygdom generelt. Også fordi, at man ligesom bliver klogere på det. Og at man lærer at kommunikere det. Og så bliver det jo heller ikke lige så skræmmende længere. Altså, når man ikke rigtig kender sine styrker, og benspænd, jamen, så føler man sig bare ved siden af hele tiden."

Denne udvikling skaber bedre forudsætninger for en realistisk og konstruktiv dialog mellem den unge og omverdenen. Den øgede selvindsigt og evnen til at kommunikere om deres funktionsnedsættelse hjælper dem med at forklare, hvad de kan bidrage med på en arbejdsplads, og hvordan deres behov kan imødekommes. Det fremmer en bedre forventningsafstemning med arbejdsgivere samt et mere målrettet samarbejde med sagsbehandlere og jobcentre. En kursist beskriver f.eks., hvordan denne indsigt førte til en ændring i jobcentrets vurdering af deres beskæftigelsesmuligheder, hvilket resulterede i mere relevant støtte.

Processen med at skabe bevidsthed om egen funktionsnedsættelse indebærer også en omfortolkning af, hvad det betyder at have en funktionsnedsættelse i en arbejdsmæssig kontekst. Flere giver udtryk for, at de tidligere kun har opfattet deres funktionsnedsættelse som en begrænsning, men at de gennem kurset har fået øjnene op for, at de også besidder kompetencer, der kan være værdifulde. En kursist siger f.eks.:

KURSIST 5: "Jamen, jeg er jo meget mere kreativ end de fleste. Og fordi jeg lige præcis tænker anderledes, så ser jeg andre løsninger og andre kreative ting, man kan klare tingene på [...] Og jeg er meget energisk, og jeg ved, når jeg laver noget, så bliver det ordentligt. Og min OCD, jamen, tingene skal være ordentlige. Det bliver meget detaljeorienteret. Tingene skal være fine [...] Det kan godt ske, at det tager lidt længere tid, men det bliver til gengæld ordentligt."

KURSIST 4: "Men der er sådan den der praktiske del: Okay, der skal være det og det og det i en ansøgning, man skal lægge vægt på det og det. Det er jo sådan den ene del af det, men den anden del er jo det her med at kigge lidt indad, og den der med, hvad er mit guld, og i den der guld-pakke, kan man sige, ligger der også, hvordan får jeg ligesom... ikke sløret for min funktionsnedsættelse, eller hvad skal man sige, men faktisk får det vendt til en styrke [...] Alle de negative ting kender man jo godt i forvejen. På kurset bliver det ligesom flippet rundt: "Hvad med, at vi kigger på det positive?"

En sådan erkendelse er central, fordi den bidrager til at afmontere den tilbagevendende oplevelse af "jeg kan ikke", som flere tidligere har haft. Ved at få et mere nuanceret billede af deres egne muligheder kan de bedre forklare, hvad de kan bidrage med på en arbejdsplads, og hvordan deres behov kan imødekommes. Denne udvikling er afgørende, fordi den skaber bedre forudsætninger for en realistisk og konstruktiv dialog mellem den unge og omverdenen. Det giver ikke kun en øget forståelse af deres behov, men også en følelse af større handlekraft og selvsikkerhed. For mange af deltagerne er det første gang, de ser, at de faktisk kan noget – både på trods af og måske endda i kraft af deres funktionsnedsættelse.

Konkretisering og praktisk læring om jobsøgningsprocessen

Parallelt med den personlige udvikling bliver der på kurset arbejdet med konkretisering af de værktøjer og erfaringer, de har brug for i jobsøgningsprocessen, som giver dem praktisk træning og redskaber til at navigere på arbejdsmarkedet. De arbejder med handleplaner, lærer om støtteordninger, og får indsigt i arbejdsmarkedets mekanismer. De får desuden konkrete værktøjer og erfaringer med at opbygge et CV, skrive en ansøgning, præsentere sig selv samt prøvesamtaler med en arbejdsgiver.

Dermed får de en erfaring med en proces, som flere af dem ikke har et særlig godt kendskab til. Interviewene tyder på, at flere af de unge ikke har forståelse for eller erfaring med de grundlæggende elementer i jobsøgningsprocessen, såsom at kunne afkode et jobopslag, skrive et CV, kommunikere med en arbejdsgiver eller at kunne sammenfatte egne kompetencer.

KURSIST 5: "Jeg har i hvert fald fundet ud af hvor mange hjælpemidler der faktisk er til os, som jeg aldrig har hørt om, eller anet noget som helst om. Vi øvede jo også på CV og sådan noget i folkeskolen og på efterskole og det. Men der fangede jeg aldrig noget af det."

KURSIST 2: "Og så i forhold til ansøgning og CV-skrivning. Altså, jeg ved ikke rigtigt, jeg havde bare ikke forstået... Jeg har set CV'et som sådan et kedeligt dokument, der bare ligesom havde en linje om alt, du har lavet"

Således giver kurset dem en konkret erfaring, der afmystificerer processen og forbereder dem på aktivt at deltage i jobsøgningen, og interviewene tyder på, at disse erfaringer for nogen ikke blot bliver konkret læring, men også succesoplevelser, der bidrager til en positiv selvfølelse og større tro på fremtiden. En kursist beskriver:

KURSIST 4: "Jeg føler, jeg er sådan helt klar nu. Jeg tror, det har været det der med, at vi har øvet på at skrive CV. Og vi har skrevet guldet ned, og vi har øvet på de der elevatorsamtaler. Og vi har været til sådan en prøvejobsamtale. Jeg tror alt det der med, at nu har jeg lige fået det prøvet af engang. Og sådan, jeg kan faktisk godt, og når jeg så har fået feedback på det, så har det altid været vildt positivt, og de har rigtig godt kunne lide mig. Altså, jeg var lige ved at blive hyret af den ene lærer i virkeligheden"

Citatet understreger, hvordan selvbillede, selvindsigt og arbejdsmarkedet er tæt forbundet. Et centralt værktøj, der illustrerer denne sammenhæng, var handleplanerne, som de unge arbejdede med i forlængelse af kurset. Handleplanerne omfattede både job- og uddannelsesrelaterede aktiviteter, samt private mål som at tage julepynt ned, skabe morgenrutiner eller tabe sig. En kursist fortæller om handleplanerne:

KURSIST 3: "Og så synes jeg, at en totalt mega fed ting, som ligesom var inkluderet, det var det der med handleplanerne. Det synes jeg, det var en sindssygt god ting. [...] Altså, jeg tror mange af os, vi fik gjort ting, som vi måske ikke havde gjort."

For de unge hænger privatsfæren og den professionelle sfære sammen, eftersom strukturen fra arbejdslivet kan bidrage til struktur i hverdagslivet og omvendt. De unge beskriver f.eks., hvordan det er nemmere at stå op om morgenen, hvis man har noget at stå op til. Dette har flere af kursisterne oplevet i den periode, de deltog på kurset. Fællesnævneren for målene – uanset om de er personlige eller faglige – er at de kan blive til succesoplevelser, som kursisterne kan tage med sig.

Sociale relationer

En af de måder, kurset virker på, er gennem de relationer, der skabes både horisontalt og vertikalt. Horisontale relationer opstår blandt deltagerne, der møder jævnaldrende med lignende udfordringer, og de vertikale relationer opstår til underviserne, som møder deltagerne med forståelse, respekt og støtte. Samspillet mellem disse horisontale og vertikale relationer er en central mekanisme i kursets virkning, da det både styrker det sociale fællesskab og giver deltagerne de nødvendige ressourcer til at bryde deres barrierer og engagere sig aktivt i deres egen udvikling.

Ses der først på de horisontale relationer, så påpeger flere igennem interviewene, at det sociale ved forløbet har betydet meget for dem. Mødet med jævnaldrende med lignende udfordringer, hvor de ofte har oplevet at kunne spejle sig i hinanden og hinandens udfordringer, har bidraget til, at de har fået et andet blik på sig selv. To kursister fortæller:

KURSIST 3: "Altså, mange af os, de havde jo angst. Og der tror jeg jo, at det dulmede meget, det der med, at jamen, vi andre har også en funktionsnedsættelse. Så der er der lidt mere forståelse. Eftersom alle, der jo lidt kom ind på kurset, havde den der med, jamen, folk ser forkert på os, fordi vi er anderledes. Så derfor, når folk kommer ind med en funktionsnedsættelse, så [...] er vi altid mere rummelige, end hvad man normalt skal være, fordi vi ikke selv er perfekte og selv har funktionsnedsættelser."

KURSIST 5: "Det har givet et eller andet, også fordi man har også kunne referere til de andre og høre, hvad de har at bøvle med [...] det er egentlig rart nok også at høre, at der er faktisk mange andre. Jeg ved jo godt, at der er mange andre, der også har problemer, og det hele, men at høre hvad de og hvordan de ligesom dealer med det. Og jeg kan også godt selv lide at dele fra mine erfaringer, og det jeg har gjort, sådan, at det kan give noget til de andre"

Spejlingen i hinanden bidrager til, at de unge ikke føler sig alene med deres udfordringer. De kan sætte sig i hinandens sted og forstår ikke blot, hvordan forskellige udfordringer opleves – de ved, hvordan det føles, fordi de selv har haft lignende erfaringer. De har kunnet identificere styrker hos hinanden, hvilket har muliggjort en spejling, hvor de overfører disse styrker til sig selv. Det har stor betydning, når de på nært hold ser en ligesindet opnå succes, f.eks. på arbejdsmarkedet – det styrker troen på, at de selv kan lykkes. Samtidig oplever de, at både kunne trække på hinandens erfaringer og bidrage med deres egne, hvilket giver en følelse af, at deres perspektiver er værdifulde og kan være til gavn for andre.

Interviewene peger også på, at den vertikale relation – relationen til underviserne på kurset – har haft stor betydning for kursisternes udvikling. De unge beskriver, hvordan underviserne mødte dem med en forstående og imødekommende tilgang samt et oprigtigt ønske om at hjælpe dem:

KURSIST 5: "Det var rigtig fint, og de var søde. Og man kunne godt mærke, at de var vant til folk med udfordringer, så de håndterede os jo. De var forstående over for det hele. De var forstående for, at jeg nok ikke lige mødte præcis kl. 10 [...] "Men at der faktisk bare var en imødekommenhed og en forståelse. Og en helvedes masse ros. Og det var helt vildt. Jeg er elendig til sådan noget der, men de blev jo ved med det. De gav jo helt vildt meget ros for det ene og det andet."

KURSIST 2: "Jeg synes generelt det sociale miljø har været fantastisk. Jeg vil påstå, at alle undervisere har stor effekt på det".

Underviserne spiller således en central rolle i kursisternes oplevelse af forløbet. Interviewene bærer præg af, at for flere af dem, har mødet med undervisere, der viser personligt engagement, ægte interesse og oprigtig støtte, været en betydningsfuld oplevelse. Kursisterne beskriver, hvordan underviserne ikke blot mødte dem med venlighed og forståelse, men også gav dem en følelse af, at de virkelig blev set og anerkendt:

KURSIST 6: "Så det føles bare, at de er lidt mere med én, i stedet for, at de sidder op ved tavlen. Og når de er færdige med det, så sætter de sig ned og er venlige og spiser frokost med én. Det var bare dejligt i det hele taget bare at have nogen: Okay, de her mennesker kan jeg stole på. De her mennesker kan jeg snakke med og sige alt, hvad der er på mit hjerte. Og man ikke føler, at man er i et fængsel på en måde, at du er her bare på grund af, at du skal være her. Så jeg føler mig mere fri end andre steder."

KURSIST 7: "Utroligt venlige, og de viste, at de ville én. Fordi i min folkeskole har jeg også været mere usynlig for lærerne. [...] Det følte jeg ikke her. [...] De ville det bedste for en, og de havde ikke noget imod, om man ringer til dem efter skole, eller inden i skole, eller selv nu kan vi ringe til dem, hvis vi har lyst til det [...] De gik mere ind til det. De gik ned og gjorde det bedste."

Som citaterne også synes at afsløre, så adskilte denne oplevelse sig for nogle af de interviewede også væsentligt fra tidligere møder med uddannelses- og beskæftigelses-systemet, og dets repræsentanter, hvor de har følt sig usynlige eller misforståede.

Et rum for afklaring

Som et sidste fund skal det fremhæves, at kurset kan skabe et rum for afklaring, hvor de unge får mulighed for at reflektere over deres fremtid. Som tidligere påpeget, så er der flere af de unge interviewede, der igennem deres liv ikke haft overskud til at forholde sig til deres fremtidige job- og uddannelsesmuligheder, fordi de har været overvældet af hverdagens udfordringer. En tolkning af de kvalitative interviews er, at for nogle af dem, er kurset en af de første gange, hvor de får anledning til at tænke grundigere over, hvad de kunne ønske sig i forhold til job og uddannelse – og hvad der reelt er muligt for dem.

KURSIST 6: "Inden jeg kom på det her, tænkte jeg, at jeg ikke... Jeg kommer til at ligge på deltid. En meget høj deltid. Jeg kan ikke rigtig gå i særlig lang tid. Så for mig er det lidt problematisk. Men så sagde jeg til min sagsbehandler, at der er det her kursus, du kan gå i. Jamen det takkede jeg ja tak til, fordi jeg har lært, hvordan jeg vender mine svagheder om til styrker. Jeg har lært, hvordan jeg skal skrive det ind i en ansøgning. Jeg har lært, hvordan en jobsamtale er. Det er ikke så nervepirrende, som man går og tror."

KURSIST 4: "Det føles som om, de har taget sådan en meget stor, kludret proces, og så bare lige redt den igennem en gang, så var den blevet flot og snorlige"

Flere af de interviewede har ved kursets start haft en diffus forestilling om, at de blot "skal have et arbejde," uden at have en klar idé om, hvad de egentlig ønsker sig af et job. Undervejs i forløbet bliver de mere afklarede omkring, hvad der motiverer dem, og hvilke typer af jobs der passer til deres interesser og kompetencer.

KURSIST 6: "Da jeg startede, så tænkte jeg, at jeg bare skulle have et arbejde. Uanset hvad det er. Jeg skal bare have et arbejde. Men jeg er blevet mere målrettet inden for, hvilket arbejde jeg skal have."

På kurset bliver de således sat i en kontekst, hvor de både skal – og får støtte til – at forholde sig til deres fremtid, samtidig med at deres funktionsnedsættelse anerkendes som en del af ligningen. De får øjnene op for, at deres funktionsnedsættelse indebærer udfordringer, men ikke behøver at være en uoverstigelig barriere. Samtidig bliver de mere bevidste om deres egne styrker, hvilket styrker deres tro på sig selv og giver dem en fornyet tiltro til, at uddannelse eller beskæftigelse i en eller anden form faktisk er opnåeligt. Det, der før følte abstrakt og uoverskueligt, bliver mere konkret og tilgængeligt, hvilket bringer fremtiden tættere på.

OPFØLGENDE INTERVIEWS SEKS MÅNEDER SENERE

Dette afsnit har til hensigt at afdække, hvordan kursisterne ses på kurset seks måneder efter dets afslutning. Det kan give en forståelse for, hvorvidt og hvordan de redskaber og erkendelser, de har opnået gennem kurset, fortsat har betydning i kursusedtagernes liv, samt for de elementer, der kan understøtte eller udfordre en varig udvikling for dem. Som nævnt indledningsvist var det kun muligt at gennemføre opfølgingsinterviews med fire ud af de syv interviewede. Disse interviews giver dog et indblik i, hvordan kursisterne har oplevet tiden efter kurset – både i forhold til de fremskridt, de har fastholdt, og de udfordringer, de fortsat står overfor. I denne del af analysen vil vi derfor forsøge at få et tættere indblik i deres situation, samtidig med, at vi beskytter deres anonymitet.

Den første kursist, kursist 4, var blandt de få, der havde fuldført en ungdomsuddannelse, og er nu påbegyndt en videregående uddannelse. Vedkommende trives på sit studie, og får specialpædagogisk støtte (SPS) som en hjælpende hånd i forhold til funktionsnedsættelsen. Vedkommende kigger tilbage på Ban Vejen for Job som et givende forløb, der har bidraget til en styrket selvforståelse og en øget evne til at kommunikere funktionsnedsættelsen i mødet med andre:

KURSIST 4: "Jeg synes faktisk, det var et meget godt kursus. Jeg føler også, det har hjulpet mig[...] Jeg føler mere, at jeg har en stemme på sådan en mærkelig måde, end jeg havde før. [...] Jeg føler, at i stedet for, at jeg bare remser op, hvad der er for nogle diagnoser jeg har, og de så måske kan sige, åh, det lyder farligt og slemt. Så kan jeg også sige nogle positive ting om det, og sige, hvordan det så både begrænser mig, hvordan de andre kan hjælpe mig, og hvordan vi sørger for, at samarbejdet er godt også for mig."

Kursisten giver altså udtryk for, at kurset har givet en større selvsikkerhed i forhold til at italesætte sine behov og ressourcer. Kursisten fremstår som en, der er godt i gang med sin uddannelse og ser positivt på fremtiden. Vedkommende giver udtryk for en større selvsikkerhed i at formulere sine behov og ressourcer og oplever en øget handlekraft.

Kursist 5 havde efter kurset fået en praktikplads ved en mindre virksomhed, med ordinært job stillet i udsigt efter praktikperioden, men virksomheden lukkede desværre blot få uger efter. På interviewtidspunktet venter vedkommende derfor på, at jobcenteret får lavet en fast aftale med en anden praktikplads. Kursisten har i mellemtiden engageret sig i frivilligt arbejde. Det var et stort spring for vedkommende, men interviewet vidner om, at det har givet værdifuld erfaring og selvtillid – ligesom det frivillige arbejde giver indhold og struktur i hverdagen. Der er her tale om en kursUSDeltager, der har haft det svært med sine funktionsnedSættelser, men også denne person ser tilbage på kurset, som noget givende:

KURSIST 5: "Jeg tænker tilbage på det [kurset, red.] ind i mellem, og når jeg vil forklare, hvad jeg har brug for i forhold til praktikerne – hvad der skal vises hensyn til – så er det jo blevet nemmere at forklare. Og samtidig med at forklare hvad der er det gode ved det"

Kursisten giver udtryk for, at vedkommende har forsøgt at holde fast i de kompetencer og måder at tænke på, som kursisterne lærte på kurset. Konkret beskriver vedkommende, hvordan det kom i spil, da det første praktiksted ophørte:

KURSIST 5: "Lige i starten, da lyset var slukket [da praktikforløbet ophørte, red.], der tænkte jeg, hvor fanden skal jeg så være, fordi jeg havde ingen idé om det. Men det ved jeg, at jeg har været ude ved [praktikstedet] så har jeg alligevel kunne pege mig lidt imod noget af det, jeg som tænkte kunne være en idé."

Citatet viser, hvordan lukningen af praktikstedet først gav kursisten en følelse af opgivenhed. Men vedkommende formåede at overvinde det, og i stedet begynde at forholde sig til, hvad der nu skal se. I samarbejde med sin rådgiver er denne kursisdeltager i gang med at finde et nyt praktiksted, inden for et felt, som vedkommende er interesseret i.

Kursist 6 giver i det opfølgende interview udtryk for, at vedkommende siden afslutningen af Ban Vejen for Job har fået det værre. De udfordringer, som vedkommende kæmper med qua sine diagnoser, er blevet større. Det betyder blandt andet, at kursisten på interviewtidspunktet ikke længere er kategoriseret som jobparat.

KURSIST 6: "Efter det [kurset, red.] så gik det sådan lidt ned af bakke på grund af nogle ting [...] Jeg fik snakket med min sagsbehandler. Og så røg jeg over i en anden gruppe, frem for jobparat. Nu er jeg i en anden gruppe, så jeg er i gang med at tage nogle små kurser, som de tilbyder mig på internettet. Så jeg kan få lidt mere læring og sådan noget [...] Fordi jeg egentlig ikke er mentalt parat til at holde et arbejde."

På trods af sin situation fremhæver denne kursisdeltager, at Ban Vejen for Job har haft en positiv betydning. Som det fremgår af nedenstående citat, har kurset hjulpet vedkommende med at se mere nuanceret på sin egen situation:

KURSIST 6: "Altså jeg vil sige, jeg er mere åben, og jeg ser tingene på en helt anderledes måde, takket være kurset. [...] jeg ser ikke, når jeg tænker eller ser noget negativt om mig selv, så prøver jeg også at dreje det rundt og se det positivt..."

I den forbindelse er det interessant at trække frem, at kursisten under det første interview, den dag kurset sluttede, fortalte hvordan kurset havde haft en positiv indvirkning på vedkommendes hverdag. Vedkommende beskrev, hvordan det var motiverende at komme op om morgenen og møde ind til en fast struktur med undervisere og medkursister, der skabte en tryk ramme.

KURSIST 6: "Kurset bragte mig som sådan en struktur ind i min daglig uge, og det er jo meget rart. Og nu når det er slut, så er det plads for bare sådan en daglig rutine. Jeg står op, og så bare... Det er lidt hårdt."

Af citatet kan der også udledes en vis bekymring for det tomrum, der opstår efter kursets afslutning. Overgangen fra at have en fast struktur og et fællesskab til igen at stå alene, kan opleves som et tab, der påvirker motivation og fremgang.

Det samme genfindes hos kursist 7. Her er der tale om en person, der ligesom de andre har kæmpet med at finde en stabil vej til arbejdsmarkedet. I det opfølgende interview seks måneder efter kursets afslutning giver vedkommende selv udtryk for, at der ikke er sket noget i den mellemliggende periode:

KURSIST 7: "Nu har jeg ikke haft et arbejde overhovedet. Jeg tror, det er bare med at komme ud af den der boks der. Det er svært. Det kan være de vægge, jeg har lavet rundt om mig, de er blevet så tunge – hele tiden – at det er blevet sværere og sværere for mig at komme i gang med at søge, eller komme i gang med at kigge efter noget, eller tænke: er det noget, jeg gerne gider? Men jeg tænker, det er noget, jeg rigtig gerne vil. Jeg gerne vil have et arbejde [...] men jeg tænker også, der var noget, der stadigvæk hiver mig tilbage fra det, som jeg ikke helt er sikker på, hvad er".

Citatet viser, at selvom personen faktisk gerne vil have et arbejde, er der en barriere, som måske begyndte at blive nedbrudt under kurset, men som nu føles mere overvældende. Vedkommende refererer til de delmål og handleplaner, som de lærte om på kurset, og giver udtryk for, at vedkommende dagligt gør brug af det. Men interviewet afspejler, at personen på mange måder er gået i stå, og at den gode udvikling er vendt. Ligesom Kursist 6, giver denne kursusdeltager udtryk for, at der efter kursusafslutningen opstod et tomrum, og at overgangen til hverdagen har været svær:

KURSIST 7: "Det var nemt [at gå på kurset, red.]. Det er dejligt at ting, at jeg kommer op om morgenen, kommer hen fra skole, og får været her i de der fire timer og lærer noget... Selvfølgelig var det svært til at starte med, lige at komme ind i rytmen Men da var det ligesom svært. Eller det var nemmere, og det var sjovere, fordi jeg åbner op for de andre. At snakke med de andre mere. Lærerne var super gode og hænge rundt med. Og gå og snakke med dem. Det blev svært, at det ændrer sig til, at vi ikke skulle have noget tilfælles mere."

OPSAMLING PÅ OPFØLGENDE INTERVIEWS

Samlet giver de opfølgende interviews indtryk af, at kurset har bidraget til en styrket selvforståelse og en øget evne til at kommunikere deres funktionsnedsættelse i mødet med andre. Som det fremgår, beskriver en deltager, hvordan kurset har givet en mere nuanceret måde at præsentere sine udfordringer på, hvor fokus ikke kun er på begrænsninger, men også på løsninger og styrker. Dog er det også tydeligt, at kurset ikke fjerner alle barrierer. Som det er fremgået, oplever flere stadig udfordringer med at tage konkrete skridt mod arbejdsmarkedet. De mentale barrierer, der har været opbygget over tid, kan stadig kan føles tunge og svære at overvinde, selvom ønsket om at komme videre er til stede. Det viser også, at en øget refleksion over egne evner og muligheder ikke automatisk fører til handling; Nogle kan have behov for yderligere støtte for at tage næste skridt. Interviewene peger på, at kurset har fungeret som en katalysator for mange af deltagerne – det har givet dem nye perspektiver, en øget forståelse af sig selv og strategier til at håndtere deres funktionsnedsættelse i hverdagen. Men samtidig er det tydeligt, at udvikling er en langvarig proces, hvor nogle stadig kæmper med at omsætte erkendelser til konkrete handlinger. Det kunne tyde på, at en mere glidende overgang med opfølgende møder eller fortsat kontakt kunne have hjulpet deltagerne med at fastholde deres fremskridt. Selvom kurset har haft en positiv virkning på deres udvikling, er der indikationer på et behov for støtte efterfølgende for at omsætte deres nye erkendelser til konkrete skridt mod job eller uddannelse.

KONKLUSION

Evalueringen af Ban Vejen for Job viser, at kurset har haft en positiv virkning for mange af de unge med funktionsnedsættelser, der har deltaget. Kurset har især styrket deltagerens selvtillid, selvindsigt og jobsøgningskompetencer. Deltagerne oplever, at de i højere grad tror på egne evner, er blevet mere bevidste om deres styrker og behov, og har fået konkrete redskaber til at formulere og formidle disse i mødet med arbejdsgivere og sagsbehandlere. Det er en vigtig forudsætning for at kunne tage skridt mod beskæftigelse eller uddannelse.

De kvalitative interviews peger på, at mange deltagere kæmpede med negative selvbilleder og oplevelsen af ikke at passe ind. Kurset har hjulpet dem til at se på sig selv og deres funktionsnedsættelse med nye øjne og har givet dem et sprog til at håndtere de udfordringer, de møder. Særligt de, der har fulgt kurser afholdt af SUMH, rapporterer om en tydelig udvikling. De kvalitative interviews viser, at underviserne har stor betydning for kursisterne, og eftersom kursusforløbet er udviklet af SUMH, er det muligt at deres undervisere har været særligt engagerede. Uanset, så understreger det, at en nær og tillidsfuld relation til underviserne kan være afgørende for kursisters oplevelse af tryghed, motivation og personligt udbytte.

Kursisters udvikling understøttes også af de kvantitative data. Ved kursets afslutning ses en tydelig stigning i selvtillid, selvindsigt og jobsøgningskompetencer, og for mange fastholdes effekten seks måneder senere. 30 pct. af deltagerne er efter et halvt år i beskæftigelse og 12 pct. i uddannelse. Det indikerer, at kurset har hjulpet en væsentlig del af deltagerne.

Samtidig viser evalueringen, at overgangen efter kurset kan være svær. Nogle deltagere oplever, at det er vanskeligt at fastholde de positive forandringer uden yderligere støtte, og nogle oplever et tomrum, når den faste struktur og trygge ramme fra kurset forsvinder. Det peger på et behov for opfølgende initiativer, der kan hjælpe de unge med at omsætte den nyvundne selverkendelse og motivation til handling i mødet med arbejdsmarkedet.

Samlet viser evalueringen af Ban Vejen for Job, at det er muligt at støtte unge med funktionsnedsættelser i at komme tættere på arbejdsmarkedet gennem en målrettet indsats, der adresserer de indre barrierer.

REFERENCER

- Campbell, F. A. K. (2008). Exploring internalized ableism using critical race theory. *Disability & Society*, 23(2), 151–162. <https://doi.org/10.1080/09687590701841190>
- Falster, E. S. (2024). *Ableisme: Magt, menneskesyn og myten om den normale krop*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Krogstrup, H. K., & Dahler-Larsen, P. (2003). *Nye veje i evaluering*. Århus: Systime Academic.
- Livingston, J. D., & Boyd, J. E. (2010). Correlates and consequences of internalized stigma for people living with mental illness: A systematic review and meta-analysis. *Social science & medicine*, 71(12), 2150-2161.
- Thuesen, F. & Salado-Rasmussen, J. (2020). Selvtillid, forskelsbehandling og fysiske rum, kapitel 4 i Bredgaard, T. m.fl. *Handicap og beskæftigelse – Fra barrierer til broer*, DJØF Forlag.

